

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථික අර්බුදය: නව රජයකට මුහුණ දීමට සිදුවන
ප්‍රතිපත්තිමය අභියෝග

ප්‍රතිපත්ති සංක්ෂිප්තය හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථික අර්බුදය: නව රජයකට මුහුණ දීමට සිදුවන ප්‍රතිපත්තිමය අභියෝග

ස්වාධීන පර්යේෂණ සහ විශ්ලේෂණයන් කරනු ලබන වින්තන මණ්ඩලයක් වශයෙන් පාත්තයාගේ පදනම, ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර වැදගත්කමක් ඇති සමකාලීන ගැටළු පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සංක්ෂිප්තයන් සම්පාදනය කිරීමෙහි නිරතවන ආයතනයකි. මීට අමතරව, අපේක්ෂා කෙරෙන සහ දේශපාලන පක්ෂ දැනුවත් කිරීම සඳහා ජනාධිපතිවරණයන්ට සහ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණවරණයන්ට පෙර ප්‍රතිපත්ති පත්‍රිකා සකස් කිරීමද සංවිධානය විසින් කරනු ලබන තවත් වැදගත් කාර්යභාරයකි.

මෙම සන්දර්භය තුළ, ආර්ථිකය නිරසාර වර්ධන මාවතකට යොමු කිරීමේ අරමුණින් නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා දේශීය විශේෂඥ කණ්ඩායමක් සමඟ සාකච්ඡා කර “ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික අර්බුදය - නව රජයකට මුහුණ දීමට සිදුවන ප්‍රතිපත්තිමය අභියෝග” යන මාතෘකාවෙන් මෙම වාර්තාව සකස් කරන ලදී.

වාර්තාවේ ව්‍යුහය ප්‍රධාන කොටස් තුනකින් සමන්විත වේ.

1. වාර්තාව ආරම්භ වන්නේ ආර්ථික අර්බුදයේ ප්‍රභවය සහ එම අර්බුදයෙන් ජනතාවට මුහුණ සිදුවූ ආර්ථික දුෂ්කරතා පිළිබඳ විශ්ලේෂණයකින් ය. එය අර්බුදයේ මූල බීජය පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක විස්තරයක් සපයයි.
2. දෙවන කොටස මගින් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF) ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වැදගත්කම ඇතුළුව “අර්බුදයෙන් යථා තත්වයට පත්වීම” සඳහා අවශ්‍ය නිර්දේශ මාලාවක් ඉදිරිපත් කරයි.
3. තුන්වන කොටසෙන් අවධාරණය කරනු ලබන්නේ “ප්‍රතිසාධනයෙන් ඔබ්බට යායුතු ප්‍රගතියයි”. සාර්ව ආර්ථික ස්ථාවරත්වය සහ ණය නිරසාරත්වය ළඟා කර ගැනීම දිගු ක්‍රියාවලියක එක් පියවරක් පමණි. අපනයන දිශානතියකින් වෙළඳ අංශය ශක්තිමත් කිරීම, රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් (SOEs) ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම, කෘෂිකාර්මික ප්‍රතිසංස්කරණ ඉදිරියට ගෙන යාම සහ ඩිජිටල්කරණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම වැනි නිර්දේශ කිහිපයක්ද වාර්තාව මගින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකාව ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ (IMF) ආධාරය නැවත නැවතත් ලබාගැනීමේ සේවාදායකයකු වීමෙන් වැළකිය යුතු බවත්, අර්බුදයෙන් යථා තත්වයට පත්වීම සහ ප්‍රකෘතිමත් ආර්ථික ප්‍රගතියක් සහතික කරනු වස් දිගුකාලීන දැක්මක් අනුගමනය කළ යුතු බව අවධාරණය කරමින් වාර්තාව අවසන් කරනු ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථික අර්බුදය: නව රජයකට මුහුණ දීමට සිදුවන ප්‍රතිපත්තිමය අභියෝග

හැඳින්වීම

මෙම ප්‍රතිපත්ති සම්පිණ්ඩනයෙහි අරමුණ වන්නේ නව රජයකට මුහුණදීමට සිදුවන ප්‍රධාන ආර්ථික ප්‍රතිසංස්කරණ කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමයි. ආර්ථික අර්බුදය හමුවේ බැට කැමට පාත්‍ර වූ ශ්‍රී ලාංකේය සමාජයේ දේශපාලන අභිලාෂයන් සාක්ෂාත් කරනු වස්, ඉදිරි ජනාධිපතිවරණයේදී සහ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී බලයට පත් වන කුමන ආණ්ඩුවකට වුවද ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් අභියෝග රැසකට මුහුණ දීමට සිදුවේ. බලයට පත්වන ආණ්ඩුව, එක් අතකින් ආර්ථිකය යථා තත්ත්වයට පත්කරන බවට සහතික වියයුතු අතර, නැවත වරක් ආර්ථික අවපාතයකට රට ගමන් කිරීම වලක්වා ගත යුතුය. තිරසාර ආර්ථිකයක් ස්ථාපිත කිරීම උදෙසා පැහැදිලි දැක්මක් අවශ්‍ය වේ. පෙර සිදු කළ ආකාරයට අධික බදු කප්පාදු, දේශපාලන අරමුණු පෙරදැරි කරගත් රජයේ රැකියා අවස්ථා ලබා දීම, වැටුප් වැඩි කිරීම් සහ නොමිලේ භාණ්ඩ බෙදාදීම් වැනි ප්‍රතිපත්තීන් දැන් වලංගු නොවේ. ඒ මන්ද යත්, මූල්‍ය විනයක් පවත්වා ගැනීම රජයේ ප්‍රමුඛතාවයක් වන නිසාවෙනි. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාවට උසස් ජීවන තත්ත්වයක් ලබා කර ගැනීම සහ සංවර්ධිත රටක ජීවත්වීමට ඇති අභිලාෂයන් සාක්ෂාත් කර ගැනීම කල හැක්කේ නිෂ්පාදනය සහ ඵලදායීතා වර්ධනය මත පදනම් වූ ඉහළ ආර්ථික ප්‍රගතියක් බිහි කිරීම තුළින් පමණි.

නව රජයකට මුහුණ දීමට සිදුවන ප්‍රතිපත්තිමය අභියෝග හුදෙක් මතවාදී විවාදයක් හෝ සාකච්ඡාවක් නොවේ. ඒවායින් ඔබ්බට ගොස් තිරසාර ආර්ථික වර්ධනයක් සහ ආර්ථිකය යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම අරමුණු කරගත්, හිතකර පරිසරයක් ඇති කර ගැනීම උදෙසා වූ ප්‍රායෝගික සහ ශක්තිමත් ප්‍රතිසංස්කරණ අභියෝග මාලාවකි.

ආර්ථික අර්බුදයේ ප්‍රභවය (Genesis)

ජනතාවගේ ‘දෙවදැරුම්’ දුක

පසුගිය වසර 75 තුළ තමන් කිසිදා අත් නොවිඳි ආර්ථික අර්බුදයක කටුක යථාර්ථය ලාංකිකයෝ මේ වන විටත් අවබෝධ කරගෙන සිටිති. ජනතාව මෙම අර්බුදයෙන් දෙයාකාරයකට පීඩා විඳිති. එක් ආකාරයක් නම් ඔවුන්ට අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ හිඟය, උද්ධමනකාරී ප්‍රතිවිපාක, ආර්ථිකය හැකිලීම සහ ආදායම් හා රැකියා අහිමිවීම් වැනි, නොසිතූ ලෙස වූ ආර්ථිකය කඩාවැටීමේ හයානක ප්‍රතිඵලයන්ට මුහුණ දීමට සිදුවීමය. දෙවැනි කාරණය, රජය විසින් ආර්ථික අර්බුදයට ක්ෂණික ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිචාරයන් වශයෙන් ගනු ලැබූ සෘජු හා වක්‍ර බදු වැඩිකිරීම්, ඉන්ධන සහ විදුලි මිල ඉහළ දැමීම්, වැටුප් වර්ධකයන් නවතා දැමීම් සහ රජයේ වියදම් කප්පාදුව ජනතාවට දරා ගැනීමට සිදුවීමය. මේ සියල්ලෙහිම සමස්ත බලපෑම නම්, මිනිසුන්ගේ ජීවන තත්ත්වය දැඩි ලෙස පිරිහී යාම සහ, ඔවුන්ගේ දරිද්‍රතාවය සහ එහි අවදානම් මට්ටම සීඝ්‍රයෙන් ඉහළ යාමයි.

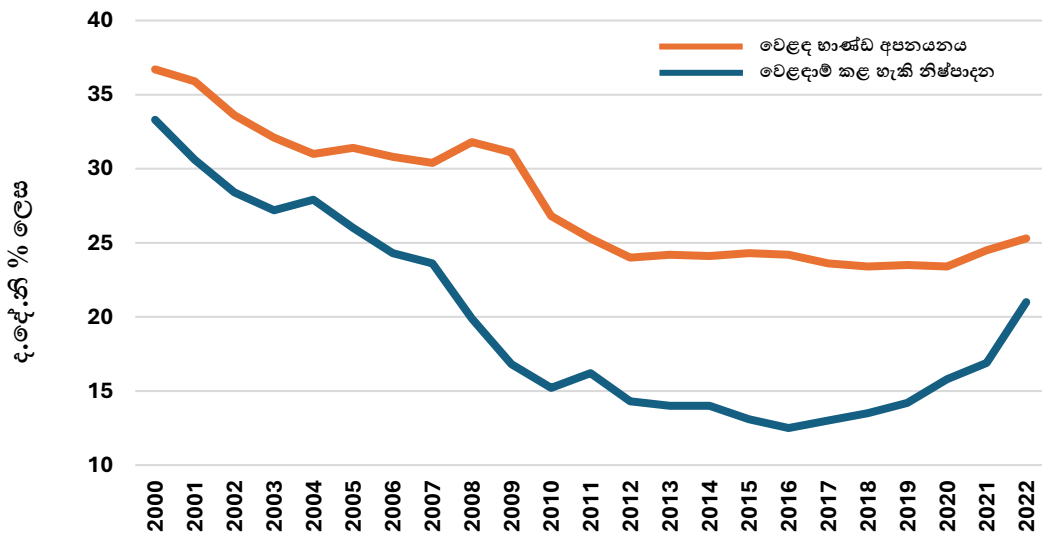
ආර්ථික අර්බුදය ‘මිනිසා විසින් නිර්මාණය කරන ලද්දකි’.

අර්බුදය කාලයන් සමඟ සෙමෙන් ගොඩ නැගුණු අතර, කඩා වැටීම ක්ෂණිකව සිදු විය. නිදහසින් පසු ඉතිහාසය පුරාවටම ප්‍රශංසනීය ආර්ථික සහ සුබසාධන ප්‍රමිතීන් කරා ලඟා වූ රටක්, මේ වන විට බේදනීය ආර්ථික අර්බුදයකට ඇද වැටී ඇත. එදිනෙදා ජීවිකාවටත් පවත්වාගෙන යාමට අපහසු තත්ත්වයකට රට පත් වූයේ ඇයි ද යන්න උභතෝකෝචික ගැටලුවකි. දශක ගණනාවක් පුරා ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් විසින් සිදු කරන ලද “ප්‍රතිපත්තිමය වැරදි” රට බාහිර ව්‍යසනයන් සඳහා ගොදුරු වීමට සුදුසු වටපිටාවක් නිර්මාණය කළ බව තර්ක කෙරේ. "බාහිර ව්‍යසනයක් වූ COVID-19 අර්බුදයේ ප්‍රේරකය මිස හේතුව නොවේ". 1977 සහ 1989 දක්වා පවත්වාගෙන ආ රටේ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලිය, 1990 දශකයේ අග භාගයෙන් පසු ඉදිරියට ක්‍රියාත්මක වූයේ නැත. විසි වන ශතවර්ෂය ආරම්භයේ සිටම ප්‍රතිපත්තිමය වාතාවරණය සැකසී තිබූයේ, ජාත්‍යන්තරව ‘වෙළඳාම් කළ නොහැකි’ නිෂ්පාදන රටාවක් සහ අපනයන දිරිමත් නොකරන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් කෙරෙහි ය. මෙයට පෙර ක්‍රියාත්මක කරන ලද ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩසටහන්, දෙදහස් (2000) වසරවල මුල් භාගයේ දී ප්‍රතිවිරුද්ධ දිශාවකට හැරවීය.

'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' ආකාරයට නැඹුරු වූ නිෂ්පාදනය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම්වලින් කොටසක් ජාත්‍යන්තරව 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' ලෙස වර්ගීකරණය කරනු ලැබේ. එනම් එම භාණ්ඩ හා සේවා, නිෂ්පාදනය සහ පරිභෝජනය සිදුවන්නේ දේශීය වෙළඳපල කේන්ද්‍ර කරගෙනය. තවදුරටත් විග්‍රහ කරන්නේ නම්, මෙවැනි භාණ්ඩ සහ සේවාවන් මූලික වශයෙන් දේශීය වෙළඳපොළට පමණක් සපයනු ලැබේ. එනම්, ඒවා විදේශීය වෙළඳපලට සැපයුම් සඳහා අවකාශයක් නොමැත. දෙදහස් ගණන් වල මුල් භාගයේ සිටම, දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ වර්ධනයට 'වෙළඳාම් කළ හැකි' නිෂ්පාදනයන් හි දායකත්වය අඩු වෙමින් පවතී (රූපය 1). ශ්‍රී ලංකාවේ දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ වර්ධනය වැඩි වැඩියෙන් රඳා පැවතී ඇත්තේ, ඉදිකිරීම්, යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති, විදුලි බල සහ බලශක්ති, සේවා උපයෝගීතා, ප්‍රවාහන, විදුලි සංදේශ, මූල්‍ය, රාජ්‍ය පරිපාලනය, ආරක්‍ෂාව, අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍යය වැනි වෙළඳාම් කළ නොහැකි නිෂ්පාදන අංශ මතය. මෙම වෙළඳාම් කළ නොහැකි අංශ හා සසඳන විට කෘෂිකර්මාන්තය සහ කාර්මික නිෂ්පාදන වැනි ජාත්‍යන්තරව 'වෙළඳාම් කළ හැකි' ක්ෂේත්‍රයන්හි වර්ධනය සීමා වී ඇත.

රූපය 1: වෙළඳාම් කළ හැකි නිෂ්පාදන සහ අපනයන (2000-2022)

රාජ්‍ය ආයෝජන, සියුම්ව නිරීක්ෂණය කිරීමේදී පෙනී යන්නේ, 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශයේ ප්‍රසාරණය සඳහා රජය විශාල ලෙස සම්බන්ධවී හෝ දායකවී ඇති බවය. 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ පුළුල් කිරීම සඳහා බොහෝ දුරට බාහිර මූලාශ්‍රයන්ගෙන් ණය ලබා ගෙන ඇති අතර එම රාජ්‍ය ආයෝජන ප්‍රතිපත්ති නිසාවෙන් අයවැය හිඟය, විදේශීය ජංගම ගිණුමේ හිඟය සහ සමස්ත රාජ්‍ය ණය වැඩි වී ඇත. තවද, ලෝක බැංකුව විසින් කරන කරන ලද අධ්‍යයනයකින් පෙන්වා දෙන්නේ පශ්චාත් යුධ සමයේ (2009-2014) ආර්ථික වර්ධනයට ප්‍රධාන වශයෙන් දායක වී ඇත්තේ ඉදිකිරීම්, ප්‍රවාහන, දේශීය වෙළඳාම, බැංකු - රක්ෂණ සහ දේපල වෙළඳාම් වැනි 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශ බවයි. එම අංශ වලින් මුළු ආර්ථික වර්ධනයට කර ඇති දායකත්වය සියයට 50 ක් පමණ වූ ප්‍රතිශතයකි.

අපනයන විරෝධී නිෂ්පාදන නැඹුරුව (anti-export bias)

වසර 45කට අධික කාලයක් 'ලිබරල්කරණය වූ' ආර්ථිකයක් පැවතියද, 2023 වන විට වෙළඳ හාණ්ඩ අපනයනයන්ගෙන් ශ්‍රී ලංකාවට උත්පාදනය කිරීමට හැකි වී ඇත්තේ ඇ.ඩො.බී 12ක් පමණක් වීම පුදුම සහගතය. වෙළඳ ලිහිල්කරණය වූ මුල් අවධියේ දී නිෂ්පාදිත අපනයනයන් හි ශීඝ්‍ර වර්ධනයක් සහ අපනයන සංයුතියේ ව්‍යුහාත්මක වෙනසක් සිදු විය. එසේ වී නමුදු, 1990 දශකයේ පසු භාගයේ දී එම අපනයන වර්ධනයේ ගම්‍යතාවය (momentum) පවත්වා ගැනීමට රට අපොහොසත් විය. සංසන්දනාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයකින් බලන විට, ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන වර්ධනය, ශ්‍රී ලංකාවට වඩා බොහෝ කලකට පසුව වෙළඳ ලිහිල්කරණය ආරම්භ කළ අසල්වැසි රටවල් සහ කලාපයේ බොහෝ සම වයසේ රටවලට වඩා පසුපසින් සිටින බව දක්නට ලැබෙයි. (වගුව 1). දෙදහස් ගණන්වල ආරම්භයේදී සිදු වූ ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන වර්ධනයේ ගම්‍යතාවය පසුබෑමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී ඇත්තේ, අපනයනය විරෝධී හෝ අපනයන දිරිමත් නොකරන ආකාරයේ ප්‍රතිපත්තියකට ලංකාව නැඹුරු වූ නිසාය. එනම් එය 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' නිෂ්පාදන රටාවකට නැඹුරු වූ සහ ආරක්ෂණවාදී ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීමෙන් සිදුවන නොවැළකිවිය හැකි ප්‍රතිඵලයකි.

වගුව 1: තෝරාගත් ආසියානු රටවල වෙළඳ හාණ්ඩ අපනයනය (ඇ.ඩො. බී)

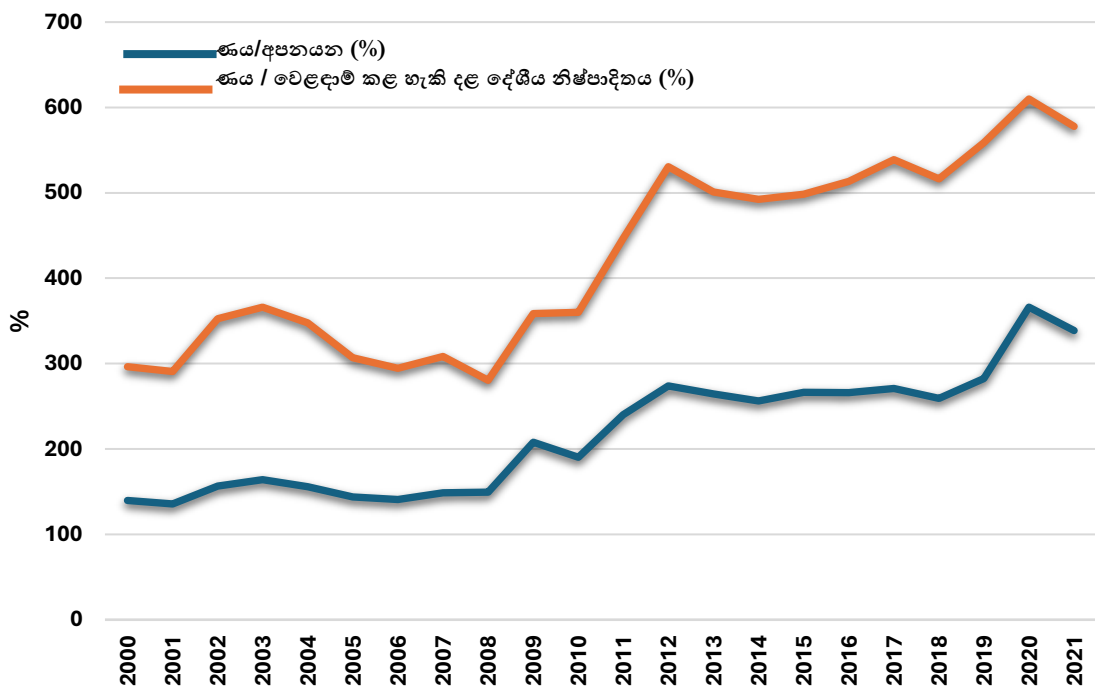
	1990	2000	2022	2023
බංග්ලාදේශය	2	6	55	56
කාම්බෝජය	0	1	22	23
				3380
චීනය	62	249	3,594	
ඉන්දියාව	18	42	453	432
දකුණු කොරියාව	65	172	684	632
මැලේසියාව	29	98	352	313
මියන්මාරය	0	2	17	14
සිංගප්පූරුව	53	138	516	476
ශ්‍රී ලංකාව	2	5	13	12
තායිලන්තය	23	69	287	284
වියට්නාමය	2	14	371	354

මූලාශ්‍රය : ලෝක බැංකුව, ලෝක සංවර්ධන දර්ශකය

කාර්ය සාධනයේ ද්විත්ව කතාංගය

ආසියානු රටවල වර්ධන කාර්ය සාධනය (growth performance) මූලික වශයෙන් ‘වෙළඳ ප්‍රසාරණය’ සහ ‘මූල්‍ය ප්‍රසාරණය’ තුළින් අත්පත්කරගත් ද්විත්ව කතාන්තයකි (two episodes). සමහර රටවල ‘ප්‍රධාන වර්ධන ධාවකය’ වී ඇත්තේ අපනයනයන්ගේ ශීඝ්‍ර වැඩිවීමයි. එවැනි ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීම මඟින්, වැඩි දියුණු කළ වෙළඳ කාර්ය සාධනයක් සහ රජයේ අයවැය මනා කළමනාකරණයක් ලඟා කර ගැනීමට හැකි වී තිබේ. සාර්ථක අපනයන අභිමුඛ (export-oriented) ඉලක්ක කරගත් නැගෙනහිර සහ අග්නිදිග ආසියාතික රටවල් මෙයට කදිම නිදසුනකි. එයට ප්‍රතිවිරුද්ධ වශයෙන්, සමහර රටවල වර්ධන ධාවකය බවට පත්ව ඇත්තේ, වෙළඳාම් කළ නොහැකි ක්ෂේත්‍ර යොමුකරගත් රාජ්‍ය වියදම් වැඩි කිරීම තුළිණය. එම රටවල ආර්ථික වර්ධනය වෙළඳ ප්‍රසාරණයට වඩා මූල්‍ය ප්‍රසාරණය මත රඳා පවතී. එබැවින් ආර්ථික වර්ධනය තිරසාර වී නොමැත. ණය මූල්‍යකරණය තුළින් නැවත නැවතත් රජයේ වියදම් වැඩි කිරීම එක් කාරණයක් වන අතර, අනෙක් කාරණය නම් ආර්ථික වර්ධනය ‘වෙළඳාම් කළ නොහැකි’ නිෂ්පාදන අංශයන් කෙරෙහි වඩ වඩාත් නැඹුරු වීමයි. එනම්, එකී වර්ධනය අපනයන වර්ධනය තුළින් මූලාශ්‍රගත නොවීමයි. රජයේ වියදම් අඛණ්ඩව වැඩි කිරීමේ අවශ්‍යතාවය නිසා අයවැය හිඟය පුලුල් කිරීමට සහ රාජ්‍ය ණය වර්ධනය වීමට හේතු විය. ‘වෙළඳාම් කළ නොහැකි’ නිෂ්පාදන ක්‍රමයකට සහ අපනයන දිරිමත් නොකරන ප්‍රතිපත්ති කෙරෙහි වැඩි වශයෙන් නැඹුරු වීම, වෙළඳ හිඟය (trade deficit) පුළුල් වීමට හේතුපාදක විය.

වෙළඳාම් කළ හැකි දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට සහ අපනයනවලට සාපේක්ෂව විදේශ ණය 2000-2021 (%)

ශ්‍රී ලංකාවේ ණය අර්බුදය : රුපියල් උපයා වලින් ඩොලර් ගෙවීම

අපනයන ප්‍රවර්ධනය කෙරෙහි යොමුවූ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ අතපසු කොට බහුල වශයෙන් ජාත්‍යන්තර 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' ක්‍ෂේත්‍රයන්හි වර්ධනය අඛණ්ඩව පවත්වා ගැනීමට උත්සාහ දරන රජයකට, ශ්‍රී ලංකාව කදිම නිදසුනකි. 2000 වසරේ සිට, අනුප්‍රාප්තික ආණ්ඩු විසින් තම ආර්ථික වර්ධනයේ ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය ලෙස සැලකුයේ, වෙළඳාම් කළ නොහැකි අංශ කෙරෙහි වඩා යොමු වීමය. එය ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් බවට පත් වී ඇත.

අපේක්ෂා කළ පරිදි, එවැනි ප්‍රතිපත්ති අයවැය හිඟය සහ වෙළඳ හිඟය යන දෙකම පුළුල් කිරීමට හේතුපාදක විය. පසුගිය දශක දෙක තුළ ශ්‍රී ලංකාව, දිනෙන් දින වර්ධනය වන මෙම “ද්විත්ව හිඟය” (Twin-Deficit) අඛණ්ඩව මුහුණ දී ඇත. සහනදායී කොන්දේසි මත විදේශ ණය ගැනීමේ ඉඩ ප්‍රස්ථා අඩු වීමත් සමඟ, ශ්‍රී ලංකාව 2007 දී ජාත්‍යන්තර ස්වෛරී බැඳුම්කර (ISB) නිකුත් කිරීම මගින්, විදේශ වාණිජ ණය ගැනීම වෙත යොමු විය. 2007-2019 කාල පරිච්ඡේදය තුළ ශ්‍රී ලංකාව ජාත්‍යන්තර ස්වෛරී බැඳුම්කර (ISB) මගින් ඇමෙරිකානු ඩොලර් බිලියන 17.6ක් පමණ ණයට ගෙන තිබේ. ඒ හා සසඳන විට, රටට ආකර්ශනය කර ගත හැකි වූ විදේශ සෘජු ආයෝජනවල (FDIs) වටිනාකම, ඇ.ඩො.බී 11.3 ක් පමණක් සීමා වන අතර, එම ආයෝජනයන් ද මූලික වශයෙන් යොමු වී ඇත්තේ 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශය වෙතයි. දේශීය හා විදේශීය මූලාශ්‍රවලින් තව තවත් අරමුදල් ලබා ගෙන, විදේශ ණය ගෙවීමේ වගකීම් ඉටුකරන තත්වයකට ශ්‍රී ලංකාව දැනටමත් පත්වී ඇත.

විදේශ ණය ගෙවීමේ ප්‍රශ්නය වඩාත් තීරණාත්මක වූයේ ජාත්‍යන්තරව 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශයේ ආයෝජනවලින් ජනනය වන රුපියල් ආදායම, විදේශීය මුදලින් විදේශ ණය ගෙවීමේ කාර්යභාරය ඉටු කිරීමට උපකාරී නොවීමය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, දිගු කාලයක් පුරාවට වාර්ෂිකව සිදුවන පුනරාවර්තන මූල්‍ය හිඟයන්ට අමතරව, කල් පිරෙන බාහිර ණය ගෙවීම සඳහාත් නැවත නැවතත් ණය ගැනීමට අනුප්‍රාප්තික ආණ්ඩුවලට සිදුවීමය. මෙම දරාගත නොහැකි තත්වය විශාල රාජ්‍ය මූල්‍ය හිඟයන් සහ අහිතකර ණය ගතිකත්වයන්හි (unfavorable debt dynamics) විෂම වක්‍රයකට රට ඇද දැමීය.

රට මීට පෙර කිහිප වතාවක්ම ආර්ථික කඩාවැටීමේ අවදානමෙන් යන්තම් ගැල වුණද, COVID-19 වසංගතය සහ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති දෝෂ සමුදායක් වත්මන් ආර්ථික අර්බුදය ඇති කරවන්නට ප්‍රේරක (trigger) විය. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල හරහා ණය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ සැලැස්මක් සහ ප්‍රතිසාධන වැඩසටහන් අපේක්ෂාවෙන්, ශ්‍රී ලංකාව 2022 අප්‍රේල් 12 වැනි දින ද්විපාර්ශ්වික සහ පෞද්ගලික විදේශ ණය ගෙවීම අත්හිටුවන ලදී.

අර්බුදයෙන් යථාතත්වයට පත්වීම (Recovery From Crisis)

ශ්‍රී ලංකාව දැනට මුහුණ දෙමින් පවතින පෙර නොවූ විරූ ආර්ථික අර්බුදය හමුවේ, රටට ද්විත්ව-ස්ථර (two-tier) ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩපිළිවෙලක් අවශ්‍ය වේ. පළමුවැන්න ණය නිරසාරභාවය ඇතුළු ආර්ථික ස්ථායීකරණයක් අරමුණු කරගත් ක්ෂණික ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ මාලාවක් ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. මෙම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණයේ අරමුණ වන්නේ, ශ්‍රී ලංකා රජය 2023 මාර්තු මස 20 වැනි දින ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල සමඟ අනුමත කර ගත් විස්තීරණ අරමුදල් පහසුකම් (EFF) ප්‍රකාරව 'අර්බුදයෙන් යථා තත්වයට පත් වීම' සහතික කර ගැනීමයි. දෙවනුව, අර්බුදයෙන් යථා තත්වයට පත් කිරීමෙන් ඔබ්බට ගිය ආර්ථික ප්‍රගතියක් සහතික කරනු වස්, දිගුකාලීන ප්‍රතිසංස්කරණ මාලාවක් අවශ්‍ය වේ. මෙම ප්‍රතිපත්ති මාලාවේ අරමුණ වන්නේ ආර්ථිකයෙහි පවතින "අපනයන විරෝධී සහ ජාත්‍යන්තරව "වෙළඳාම් කළ

නොහැකි" නිෂ්පාදන සඳහා පවතින නැඹුරුව පිළිබඳ ගැටලුවට විසඳුම් ලබා දීම සඳහා ශක්තිමත් ආර්ථික පිළිවෙතක් අනුගමනය කිරීමයි. කෙසේ වෙතත්, මෙම ද්විත්ව-ස්ථර ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලි අතර අන්තර් සම්බන්ධතාවයක් තිබේ. මන්ද යත්, ඒවා එකිනෙකට සහසම්බන්ධව (reinforce) ශක්තිමත් ලෙස ක්‍රියාත්මක කෙරෙන නිසාය. රටේ වර්ධන විභවය (growth potential) අගුළු හැරීමකින් (unlocking) තොරව ආර්ථික ස්ථාවරත්වයක් පවත්වා ගත නොහැක. එම අගුළු හැරීම සාක්ෂාත් කරගැනීම සිදුකල යුත්තේ අපනයන වර්ධනයට ඇති බාධා තුරන් කිරීමෙන් සහ පුද්ගලික ආයෝජනයන් දිරිමත් කිරීම අරමුණු කරගත් හිතකර පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමෙනි.

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල සමඟ ඇතිකරගත් එකඟතාවයේ ප්‍රධාන කුළුණු පහ

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF) සමඟ ඇතිකරගත් විස්තීරණ අරමුදල් පහසුකම් (EFF) වැඩපිළිවෙලේ ප්‍රකාශිත අරමුණ නම්, “ශ්‍රී ලංකාවේ සාර්ව ආර්ථික ස්ථාවරත්වය සහ ණය තිරසාරභාවය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම, දුප්පත් සහ අවදානමට ලක්විය හැකි පුද්ගලයින්ට ආර්ථික බලපෑම අවම කිරීම, මූල්‍ය අංශයේ ස්ථාවරත්වය ආරක්ෂා කිරීම, යහපාලනය සහ වර්ධන විභවයන් ශක්තිමත් කිරීමයි”. එය ප්‍රධාන කුළුණු පහක් මත පදනම් වේ:

- i. අයවැය හිඟය කළමනාකරණය කළ හැකි මට්ටමට අඩු කිරීමට සහ ණය ගැනීමේ අවශ්‍යතා අවම කර ගැනීමට, කාර්යක්ෂම බදු පරිපාලනයක් සමඟ ආදායම් මත පදනම් වූ රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාබද්ධ කිරීමේ (fiscal consolidation) ක්‍රමවේදයක් අවශ්‍ය වේ. රජයට සෘජු බදු අය කරගැනීම සඳහා කාර්යක්ෂම බදු එකතු කිරීමේ ක්‍රමයක් නොමැත. එම නිසා බදු ආදායම සමානුපාතික නොවන අයුරින්, වක්‍ර බදු මත පදනම් වී ඇත. රටෙහි බලශක්ති මිල සහනාධාරය අවසන් කිරීම අවශ්‍ය වේ. එමෙන්ම ඉන්ධන සහ විදුලි මිල තීරණය කිරීමේදී, 'පිරිවැය නිරූපිත මිලකරණය' (cross reflective pricing) අනුගමනය කිරීමෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවයට තවදුරටත් සහාය විය හැකිය. කෙසේ වෙතත්, ආර්ථික අර්බුදයෙන්, වැඩිවන දරුණු දරිද්‍රතාවය සහ එහි අවදානමට වන බලපෑම මධ්‍යයේ, ශ්‍රී ලංකාවට ඉලක්කගත සහ කාලානුරූපී සමාජ ආරක්ෂණ ජාලයක් (social safety net) අවශ්‍ය වේ.
- ii. 2022 වසර අවසන් වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ණය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් සියයට 128 දක්වා ඉහළ ගොස් ඇත. එය දරාගත නොහැකි වන්නේ රජයට සිය බදු ආදායමෙන් ණය ආපසු ගෙවීමේ වගකීම් ඉටු කිරීමට හැකියාවක් නොමැති වීමෙනි. ඇස්තමේන්තුවලට අනුව, රාජ්‍ය ණය තිරසාර කිරීම සඳහා 2032 වන විට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් සියයට 95 දක්වා අඩු කළ යුතුය. මෙම ඉලක්කයන් සපුරා ගත හැක්කේ, එක් අතකින් ණය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම සහ අනෙක් අතින් මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය (fiscal consolidation) සහිතව අනාගත ණය වගකීම් සපුරාගැනීමට ඇති හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීමෙනි. මීට අමතරව, විදේශ ණය තිරසාරභාවයේ ස්ථායීකරණයට, දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගණනය කරනු ලබන දැනට පවත්නා ණය සේවාකරණ අනුපාතිකය වූ 9.4 % (2022), 4.5% ක වාර්ෂික සීමාවකට අඩුකිරීම අවශ්‍ය වේ. එය කළ යුත්තේ අපනයන ප්‍රවර්ධනය තුළින් විදේශ විනිමය ඉපයීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීමෙනි.
- iii. 2022 දී සාමාන්‍ය උද්ධමනය සියයට 46.6 ක් වූ බැවින්, මිල ස්ථායීතාවය යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවට “බහු දිශානති” උපක්‍රමයක් (multi-pronged strategy) අවශ්‍ය වේ. අධි උද්ධමනය දරිද්‍රතාවයේ සහ අවදානමේ තියුණු වැඩිවීමක් ඇති කරමින් ජනතාවගේ මූර්ත ආදායම (real income) අතුරා දමා ඇත. 2022 වසර අවසන් වන විට ඇ.ඩො. බි 2 ට වඩා අඩු වූ (හුදෙක් මාසයකට පමණක් සීමාවූණු) විදේශ සංචිත ගොඩ නැගීම අවශ්‍ය වේ. 2022 අප්‍රේල් මැද වන විට භාවිත කළ

හැකි විදේශ විනිමය සංචිත ඉතාමත් පහළ මට්ටමක පැවතුණි. ශ්‍රී ලංකාව නම්‍යශීලී විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගනිමින් අත්‍යාවශ්‍ය භාණ්ඩ විදේශ රටවලින් මිලදී ගැනීමේ හැකියාව වැඩිදියුණු කළ යුතුය.

- iv බැංකු ක්‍ෂේත්‍රයේ පවතින පීඩනය අවම කර යහපත් මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති විනයක් පවත්වා ගැනීම සඳහා මූල්‍ය අංශයේ ස්ථාවරත්වය ශක්තිමත් කළ යුතුය. ආර්ථික අර්බුදය, මූල්‍ය අංශයේ ස්ථාවරත්වයට අහිතකර ලෙස බලපා ඇත. තම ස්වාධීනත්වය තහවුරු කරමින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් රජයේ වියදම් අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා කරනු ලබන මුදල් මුද්‍රණය කිරීමේ "අනිසි පුරුද්ද" අතහැර දැමිය යුතුය. දැනටමත් එය ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස සම්මත කර ඇති අතර, එම ප්‍රතිපත්තිය දිගු කාලීනව අනුගමනය කළ යුතුය.
- v අවසන් වශයෙන්, ශ්‍රී ලංකාව එහි වර්ධන විභවතාවයන්ට විවෘත කිරීමට (unlock) සහ දූෂණ අවදානම් තත්වයන්ට, විසඳුම් ලබාදෙනු වස් ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණයන් (structural reforms) සිදු කිරීම අවශ්‍ය වේ. මධ්‍ය කාලීන වැඩසටහනක් ලෙස, එනම්, (අ) ආදායම් උත්පාදනය සහ රැකියා උත්පාදන අවස්ථා වැඩි දියුණු කිරීම (ආ) අර්බුදය හමුවේ සමස්ත ජනතාවට ඇතිවී තිබෙන බලපෑම සමනය කිරීම සහ (ඇ) මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවයකට (Fiscal Consolidation) උපකාරවනු පිණිස රජය සඳහා ඉහළ බදු ආදායමක් ලබා ගැනීම වැනි අරමුණු සාක්ෂාත් කිරීම උදෙසා ආර්ථික වර්ධනය අත්‍යාවශ්‍ය වේ. ඒ අතරම, දිගු කලක් තිස්සේ පැවතුණු සහ නොසලකාහැරුණු දූෂණ අවදානම් (corruption vulnerabilities), ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික විභවතාවයන්ගෙන් පූර්ණ ඵල ප්‍රයෝජන නොලාගැනීමේ අවස්ථාවන් අහිමිකර ඇත.

වගුව 2: ස්ථාවරත්වයේ දර්ශක වෙනස් කිරීම (2023/24)

	දර්ශකය	කාලය	Δ∇	නිරීක්ෂණ
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වර්ධන වේගය (%)	7.8	Q1/2024	Δ	2023 තුන්වන කාර්තුවේ සිට ධනාත්මක අගයක් ගනී.
විදැකියා අනුපාතය (%)	4.5	Q1/2024	Δ	2023 පළමු කාර්තුවේ 4.7% සිට පහත වැටුණි.
උද්ධමන අනුපාතය (%)	0.9	මාර්තු-24	Δ	2022 සැප්තැම්බර් 69.8% සිට පහත වැටුණි.
සාමාන්‍ය ප්‍රමුඛ ණය දීමේ අනුපාතය (%)	12.4	23 - අවසානයේ	Δ	2022 අවසානයේ 28.2% සිට පහත වැටුණි.
සංචිත මුදල් වෙනස් කිරීම (%)	-1.5	23 - අවසානයේ	Δ	2021 අවසානයේ 34.4% සිට පහත වැටුණි.
බදු ආදායම (LKR billion)	2.7	2023	Δ	2022 සිට 55.4% කින් වැඩි වුණි.
ප්‍රාථමික ශේෂය (% of GDP)	0.6	2023	Δ	2022 දී -3.7% සිට වැඩි වුණි.
අයවැය භිභය (% of GDP)	-8.3	2023	Δ	2022 දී -10.2% සිට පහත වැටිණි.
බාහිර ණය (US\$ billion)	55.4	Q1/2024	∇	2023, සිව්වන කාර්තුවේ සිට 1.0% කින් වැඩි වුණි.
Domestic debt (LKR trillion)	17.3	Q1/2024	∇	2023, සිව්වන කාර්තුවේ සිට 1.4% කින් වැඩි වුණි.
විදේශ සංචිත (US\$ billion)	5.4	මැයි -24	Δ	2022 අවසානයේ ඩොලර් බිලියන 1.9 සිට වැඩි වුණි.

මූලාශ්‍රය : මහ බැංකු දත්ත

ආර්ථික පෙරළියක් (economic turnaround)

පසුගිය වසර දෙක තුළදී (2022-2023) ජා.මු.අරමුදලේ (IMF) සහාය සහිතව, සාර්ව ආර්ථික ස්ථාවරත්වය (macroeconomic stability) යථා තත්වයට පත් කිරීම අරමුණු කරගත් නව ප්‍රතිසංස්කරණ ප්‍රතිපත්ති මාලාවක්, රජය විසින් ක්‍රියාත්මක කර ඇත. ක්‍රියාවට නැංවීමේ දුර්වලතා සහ ව්‍යුහාත්මක දෘඪතාවන් තිබුණද, ශ්‍රී ලංකාව කැපී පෙනෙන දියුණුවක් ලබා ඇති බව ජා.මු.අරමුදල විසින් පිළිගෙන ඇත. මෙය ජා.මු.අරමුදල විසින් ද්විවාර්ෂිකව පවත්වන තක්සේරු කිරීම් වලින් තහවුරු වී තිබේ. වසර දෙකක් වැනි කෙටි කාලයක් තුළ, ශ්‍රී ලංකාව සිය අර්බුදකාරී ආර්ථිකය සාපේෂ වශයෙන් වෙනතකට හැරවීමටත්, අර්බුදයෙන් ආර්ථිකය වඩාත් ගැඹුරු පිරිහීමකට වැටීමෙන් වැළැක්වීමටත් සමත් වී ඇත (වගුව 2).

කැපී පෙනෙන ලෙස වැඩිදියුණු වූ ස්ථාවරත්වය

2023 තුන්වන කාර්තුවේ දී, අඛණ්ඩව කාර්තු පහක් තුළ සිදු වූ ආර්ථික හැකිලීම අවසන් වූයේ මූර්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ සාමාන්‍ය වර්ධන වේගය ධනාත්මක අගයට හැරුණු විටය. 2022 සැප්තැම්බර් මාසයේදී ඉහළම උද්ධමන අනුපාතයක් ලෙස වාර්තා වූ සියයට 68.9 අනුපාතය පහත වැටීමට පටන් ගත් අතර එය 2023 මැද භාගයේදී තනි ඉලක්කමක මට්ටමට ළඟා විය. ඒ අනුව, 2022 දී සියයට 30ක් පමණ දක්වා සීඝ්‍රයෙන් ඉහළ ගිය පොලී අනුපාතය ද, 2024 දෙවන භාගයේදී සියයට 8.25 - 9.25 දක්වා පහළ ගොස් ඇත. මෙය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් අනුපාතිකය (SDFR) සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකය (SLFR) මත පදනම් වේ. 2023 දී බදු ආදායම සියයට 55 ට වඩා වැඩි වීමත් සමඟ රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය (Fiscal Consolidation) වැඩි දියුණු විය. රජයේ අයවැය, දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් සියයට 0.6 ක ධනාත්මක ප්‍රාථමික ශේෂයක් සහ මූල්‍ය හිඟයේ අඩු වීමක් වාර්තා කළේය. ඒ අතරම, මහ බැංකුව විසින් සිය නිල විදේශ සංචිතය අඛණ්ඩව ගොඩ නගා ගෙන ඇති අතර එය 2024 මැයි වන විට එක්සත් ජනපද ඩොලර් බිලියන 5 කට වඩා වැඩි විය. බාහිර හා දේශීය ණය 2024 පළමු කාර්තුව තුළ සුළු වශයෙන් (moderately), සියයට 1 කින් පමණ ඉහළ ගොස් ඇතත්, රාජ්‍ය ණය සමුච්චිත අගයේ කැපී පෙනෙන පහළ බැසීමක් දක්නට ලැබේ.

ප්‍රතිසාධනයෙන් ඔබ්බට යායුතු ප්‍රගතිය (progress beyond recovery)

කෙටි කාලීන සාර්ව ආර්ථික ස්ථාවරත්වය සහ ණය තිරසාරත්වය ලඟා කරගැනීම, දිගුකාලීන ක්‍රියාවලියක පළමු පියවර පමණි. මධ්‍ය කාලීන හා දිගුකාලීන ආර්ථික ප්‍රගතියක් අත්කර ගැනීම උදෙසා, ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාම හේතු කිහිපයක් නිසා අත්‍යවශ්‍ය වේ.

- ආර්ථික ප්‍රතිසාධනය වීමේ ලක්ෂණ (economic turnaround) තිබුණද, ශ්‍රී ලංකාවේ අර්බුදකාරී ආර්ථිකය තවමත් අවදානම් තත්වයක පවතී. එය බාහිර කම්පනවලට ගොදුරු විය හැකි අතර තවදුරටත් කඩාවැටීමකට ලක් විය හැකිය.
- තවද, ආර්ථික ස්ථාවරත්වය තිරසාරව පවත්වා ගැනීම සඳහා රටේ වර්ධන විභවයට (growth potential) අගුළු හැරීම (unlock) අවශ්‍ය වේ. රජයට ආර්ථික වර්ධනයක් සහිත රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවයක් (Fiscal Consolidation) ළඟා කර ගත හැක්කේ බදු ආදායම ඉහළ නැංවීමෙනි.
- සාකච්ඡා කළ ණය-ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් හරහා ණය තිරසාරභාවය ඉහළ නැංවීමේ හැකියාව සීමා වී ඇත. ආර්ථික වර්ධනය තුළින් ණය තිරසාරභාවය අර්ථවත්ව විසඳීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

- "ආර්ථිකය යථා තත්වයට පත්වීම " යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ පූර්ව අර්බුදකාරී තත්වයට පැමිණීමයි. එය පුළුල් වශයෙන් ගත් කළ ජාතිය අපේක්ෂාකරන ආර්ථික සමෘද්ධියක් සහ ජීවන තත්වයක් නොවේ. ශ්‍රී ලංකාව, ජනතාවට ඉහළ ආදායම් සහ ජීවන තත්වයක් සහිත "සංවර්ධිත රටක්" බවට සහතික කරනු වස්, ආර්ථික ප්‍රගතිය දිගුකාලීනව සහ අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

වෙළඳාම් කළ හැකි අංශයෙන් තිරසාර වර්ධනයක්

ආර්ථිකය 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශයෙන් අපනයන නිෂ්පාදනයන් උත්පාදනය කරන 'වෙළඳාම් කළ හැකි' ක්ෂේත්‍රයට විතැන් කිරීමට නම්, අර්බුදයට පෙර තිබූ වර්ධන රටාවට නැවත සකස් කළ යුතුය (overhauled). වෙළඳාම් කළ නොහැකි අංශයේ යෙදවුම් මගින් සහය වන වෙළඳ අංශයේ වර්ධනය, ස්වයං තිරසාර වර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය ගම්‍යතාවය ස්ථාපිත කරනු ලැබේ. රජය 2048 වන විට ශ්‍රී ලංකාව ඉහළ ආදායම් රටක් බවට පත්කිරීම අභිලාශ කරගෙන තිබෙන අතර ජාත්‍යන්තර අත්දැකීම් අනුව, මෙම අභිලාශය යථාර්ථවාදී නොවන ඉලක්කයක් නොවේ. මේ සඳහා ඉදිරි වසර 20-25 තුළ දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ වර්ධනයේ සියයට 7-8 ක වාර්ෂික සාමාන්‍ය අනුපාතයක් පවත්වා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. 2023 ආදායම් මට්ටම් අනුව රටවල් වර්ගීකරණය කළ විට, ඉහළ ආදායම් සීමාව ලෙස සැලකෙන්නේ ඒක පුද්ගල ආදායම ඩොලර් 14,005 කි. ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන් ඒක පුද්ගල ආදායම් මට්ටම ඇ.ඩො. 3,706 කි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මේ වන විට ලංකාව 'පහළ මධ්‍යම ආදායම් ලාභී' රටක් ලෙස වර්ගීකරණය කර ඇත.

අපනයන ව්‍යාප්තිය සහ ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය

ස්වයං තිරසාර වර්ධනයක් සඳහා අපනයන වෙළඳපොලවලට යොමු වූ නිෂ්පාදන කිරීම අවශ්‍ය වන අතර එම ගෝලීය වෙළඳපොල බිලියන ගණන් ගනුදෙනුකරුවන් සිටින සහ ඉහළ තරඟකාරී සැපයුම්කරුවන්ගෙන් සමන්විත වේ. එබැවින්, අපනයනය අභිමුඛ නිෂ්පාදනය (export-oriented production), කර්මාන්ත ව්‍යාප්ත කිරීමට, නිෂ්පාදනයේ පරිමණානුකූල පිරිමැසුම් ලබාගැනීමට මෙන්ම නවෝත්පාදන සඳහා දිරිගැන්වීම් සිදු කිරීමට මහඟු අවස්ථාවක් ලබා දෙනු ඇත. අපනයන වෙළඳපොලවල් ඉලක්ක කොටගෙන වෙළඳ අංශය මත පදනම් වූ නිෂ්පාදන වැඩි කිරීමට නම්, දේශීය පුද්ගලික ආයෝජන සහ විදේශ සෘජු ආයෝජන (FDI) යන අංශ දෙකෙන්ම කඩිනම් පුද්ගලික ආයෝජනය වේගවත් කිරීම කළ යුතුවේ. වර්තමාන අපනයන ආදායම වූ ඇ. ඩො. බිලියන 11.9 (2023) වන අගය ඉදිරි වසර 10-20 තුළ ඇ. ඩො.බි 100 ක ඉලක්කයක් දක්වා වර්ධනය කිරීමට රට අවධානය යොමු කළ යුතුය. නවීන තාක්ෂණය, කළමනාකරණ පිළිවෙත්, අපනයන වෙළෙඳපොළ ප්‍රවේශය සහ සැපයුම් දාම සම්බන්ධතා සමඟ එන විදේශ සෘජු ආයෝජන FDI ආකර්ෂණය කර ගැනීමෙන් තොරව, මෙම අභිලාභකාමී අපනයන වර්ධන ඉලක්කය සාක්ෂාත් කරගත නොහැක. එයට සාධක වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණ ද අවශ්‍ය වේ. ශ්‍රී ලංකාව සෘජු විදේශ ආයෝජන ආකර්ෂණය කිරීම අතින් සාපේක්ෂව දුර්වල බැවින්, ආයෝජක විශ්වාසය දිනාගත හැකි හිතකර ව්‍යාපාරික පරිසරයක් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා යොමු කරගත් ප්‍රතිසංස්කරණයන් දියත් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

අපනයන අභිමුඛ වූ (Export-Oriented) ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණය

ශ්‍රී ලංකාවේ අනාගත ප්‍රතිසංස්කරණ සැලසුම් කිරීම සහ නිර්මාණය කිරීමේදී, ආර්ථික වර්ධන සහ රැකියා ඉඩ ප්‍රස්තා උත්පාදනය කිරීමට රටේ කුමන ප්‍රතිපත්ති සාර්ථක වූයේද , අසාර්ථක වූයේද යන්න පිලිබදව තමන්ගේම අතීත අත්දැකීම් වලින් අවබෝධ කර ගැනීම ඉතා වැදගත් වේ. ශ්‍රී ලංකාව විස්තීර්ණ සමාජවාදී ක්‍රමයක සිට ප්‍රධාන ලිබරල්කරණය දක්වා වූ සියලුම අකාරයේ වෙළඳ ප්‍රතිපත්ති අත්හදා බලා ඇත. 1977

දී ක්‍රියාත්මක කරන ලද ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩසටහන අර්ධ වශයෙන් සිදුවූ ලිබරල්කරණයක් වුවද, ආර්ථික වර්ධනය සහ රැකියා උත්පාදනය උදෙසා කැපී පෙනෙන සාර්ථකත්වයක් ඇති කළ බව පුළුල් ලෙස පිළිගනු ලැබේ. මෙම ප්‍රතිසංස්කරණයන්ට පෙර ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන අදායම මූලික වශයෙන් ප්‍රාථමික නිෂ්පාදන අපනයනය මත රඳා පැවතුණි. ප්‍රතිසංස්කරණයන්ගේ ප්‍රතිපලයක් වශයෙන් එම ප්‍රාථමික භාණ්ඩ මත පදනම් වූ අපනයන ආර්ථිකය, ප්‍රධාන වශයෙන් නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ මත පදනම් වූ ආර්ථිකයකට පරිවර්තනය විය. කෙසේ වී නමුදු, මෙම ප්‍රතිසංස්කරණයන් දිගටම පවත්වාගෙන යාමට අපොහොසත් වූ අතර, දෙදහස් ගණන්වල ආරම්භයේදී, වෙළඳ අංශය දුර්වල කරමින් ප්‍රතිසංස්කරණයන් ආපසු හරවන (reversed) ලදී. මෙම අත්දැකීම් තුළින් ගම්‍ය වනුයේ ආනයනික ව්‍යාපාර සහ දේශීය විකුණුම් සඳහා දිරිගැන්වීම් සහිත අභ්‍යන්තර අභිමුඛ (inward-oriented) ප්‍රතිපත්ති තත්ත්වයකට නැවත පැමිණීම රටට අහිතකර බවයි. පශ්චාත් අර්බුදකාරී කාලපරිච්ඡේදය තුළ අනුගමනය කරන ලද ප්‍රතිපත්තිය මෙය බව පෙනේ. මෙම ප්‍රතිපත්තිය භාහිර අභිමුඛ (outward-oriented) දිශානතියකට වෙනස් කළ යුතුය. මේ සඳහා ගෝලීය දාමයන් සමඟ ඒකාබද්ධ වීමට නම්, වෙළඳාම් කළ හැකි නිෂ්පාදනයන්ට සහ අපනයන ව්‍යාප්තියට හිතකර ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කළ යුතු වේ. එහි ප්‍රතිලාභ වන්නේ රටේ නිෂ්පාදන ජාත්‍යන්තර වෙළඳපලට විවෘත කිරීම මගින්, මහා පරිමාණානුකූල වාසි අත්පත්කරගැනීමට හැකි වීමයි.

වෙළඳ ගිවිසුම්

රට අපනයනය ඉලක්ක කරගත් සහ ගෝලීය වශයෙන් තරඟකාරී ආර්ථිකයක් බවට පරිවර්තනය කිරීම උදෙසා තිබෙන ප්‍රතිපත්ති අතර, ඒකපාර්ශ්වික ප්‍රතිසංස්කරණ පළමු සුදුසු ප්‍රතිපත්තිය (first best policy) ලෙස සැලකේ. දෙවන සුදුසු විකල්පය වශයෙන් නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම්වලට අවතීර්ණ වීම මගින් කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතාවය ප්‍රවර්ධනය කළ හැක. එමගින්, වෙළඳපොළ ප්‍රවේශයට ඇති බාධක මඟ හරවා ගැනීම, ධාරිතා සංවර්ධනය පහසු කිරීම සහ ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණයන් සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබා දෙනු ඇත. වර්තමානයේදී , කලාපීය වෙළඳ ගිවිසුම් බහුපාර්ශ්වීය වෙළඳ ක්‍රමය (multilateral trading system) තුළ ප්‍රධාන අංගයක් වී ඇත. මේ වන විට, ශ්‍රී ලංකාව මෑතක දී ගිවිසුම් ගත වූ තායිලන්ත වෙළඳ ගිවිසුම ඇතුළුව, ඉන්දියාව, පකිස්ථානය, සිංගප්පූරුව සමඟ නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම් (FTA) හතරකට එළඹ ඇත. ආසියා පැසිෆික් වෙළඳ ගිවිසුම (APTA), දකුණු ආසියා නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම (SAFTA) සහ ගෝලීය තීරුබදු මනාප පද්ධතිය (GSTP) වැනි කලාපීය වෙළඳ ගිවිසුම් කිහිපයකට ද ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් කර ඇත. චීනය සහ ඉන්දියාව සමඟ විස්තීර්ණ ආර්ථික හවුල්කාරිත්ව ගිවිසුම් (CEPA) කිහිපයකට එළඹීම සඳහාද සාකච්ඡා සිදු වෙමින් පවතී. පුළුල් ආසියානු සැපයුම් දාමයන් සමඟ ඒකාබද්ධ වීමට ඉඩ ප්‍රස්තා සලසන කලාපීය විස්තීර්ණ ආර්ථික හවුල්කාරිත්වයට (RCEP) සම්බන්ධ වීමට ශ්‍රී ලංකාව තම අභිප්‍රාය ප්‍රකාශ කර ලිපියක් යවා ඇත. කලාපීය විස්තීර්ණ ආර්ථික හවුල්කාරිත්වය (RCEP) සමඟ සම්බන්ධ වීමෙන්, මහා පරිමාණානුකූල වාසි ලබා ගත හැකි වනු ඇති අතරම, එමගින් ශ්‍රී ලංකාවට ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළෙහි තරඟකාරිත්වයද වැඩිදියුණු කර ගත හැක.

මෙම වෙළඳ ගිවිසුම් මගින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභ ලැබී තිබේද යන්න ප්‍රශ්නාච්ඡාසනීය කරුණකි. එබැවින්, නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම් (FTA) වලට එළඹීමට පෙර, අනාගත වෙළඳ ගනුදෙනුවල (trade deals) විභව පිරිවැය සහ ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ තක්සේරුවක් සිදු කළ යුතුය. එසේම, ගිවිසුම වලට පාර්ශ්වකරුවන් ප්‍රවේශමෙන් තෝරා ගැනීම ඉතා වැදගත් වේ. මන්දයත්, වෙළඳ ගිවිසුම් වලට පාර්ශ්වකරුවන් අතර ඇති වෙළඳ රටාවෙහි සැලකිය යුතු අනුකූලතාවයක් නොමැති විට නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම් (FTAs) වෙළඳාම ප්‍රවර්ධනය නොකරන බැවිනි. අවසාන වශයෙන්, ඒකපාර්ශ්වික ලිබරල්කරණය හෝ නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම් (FTAs) වල ප්‍රතිඵලය රඳා පවතින්නේ ව්‍යාපාරික ආයතන වල හැකියාව දියුණු කරගැනීමට සහ

වෙළඳපොළ විවෘත කිරීමෙන් ලාභ ලබා ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වූ සැපයුම් අංශයේ (supply side) ප්‍රතිසංස්කරණ මත ය.

විනිවිද පෙනෙන සහ පුරෝකථනය කළ හැකි තීරුබදු ප්‍රතිපත්තිය

තරඟකාරී සහ අපනයන අභිමුඛ ආර්ථිකයක් නිර්මාණය කිරීමට, රටේ වෙළඳපල පද්ධතියක කේන්ද්‍රස්ථානය වන වෙළඳ ප්‍රතිපත්තියක් වූ තීරුබදු ප්‍රතිපත්තිය, තීරණාත්මක කාර්යභාරයක් ඉටු කරනු ලැබේ. GATT/WTO නීතිරීති වලට අනුව, තීරුබදු යනු නීත්‍යානුකූලව සහ පොදු වශයෙන් පිළිගත හැකි වෙළඳ ප්‍රතිපත්ති මෙවලමකි. දිගුකාලීන දැක්මක් ඇතිව තීරුබදු ව්‍යුහය තාර්කික කිරීමට (rationalization) රජය ප්‍රමුඛතාවයක් දිය යුතුය. මේ සඳහා ශක්තිමත් අපනයන වර්ධනයක් සහ උසස් ආර්ථික විවිධාංගීකරණයක් ලබාගනු වස්, සංවේදී කර්මාන්ත ආරක්ෂා කිරීම සහ කාර්යක්ෂම සම්පත් වෙන් කිරීම අතර සියුම් සමතුලිතතාවයක් ඇති කිරීම ද අවශ්‍ය වේ.

කලාපයේ අනෙකුත් රටවල් මෙන් නොව, වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව පවත්වාගෙන යනු ලබන්නේ, ආර්ථික ව්‍යුහය විකෘති කරන ද්විත්ව තීරුබදු සංයුතියක් සහිත වූ සංකීර්ණ තීරුබදු ව්‍යුහයකි. මන්දයත්, සාමාන්‍ය රේගු බදු වලට අමතරව, රට විසින් පැරා තීරුබදු (para-tariffs) ලෙස හැඳින්වෙන බහුවිධ බදු සහ අයකිරීම් නොයෙක් ආකාරයේ ව්‍යතිරේක (exemption) සහිතව පනවා ඇත. මෙයට සංකීර්ණත්වයක් එකතු කරමින්, ගාස්තු අඩු කිරීම් හෝ වැඩි කිරීම් මගින්, මෙම බදු නිතර වෙනස්වීම්වලට භාජනය වී ඇත. එබැවින්, ශ්‍රී ලංකාවේ තීරුබදු පාලන තන්ත්‍රය පුරෝකථනය කිරීමේ හැකියාව සහ විනිවිද භාවයෙන් තොර බව තර්ක කෙරේ. ලංකාවේ තීරුබදු සංයුතිය සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු බවක් පෙන්නුම් කරන (MFN) සාමාන්‍ය අගය 5.9% ක් වේ. එසේම කරන වෙළඳාම මත බර තබන අනුපාතය (trade-weighted average) 5.4% (2022) කි. මෙම Most Favored Nation (MFN) පහළ අගයක් දක්වන තීරුබදු සාමාන්‍ය සැබෑ ආරක්ෂණ මට්ටම සහවයි. මන්දයත්, මූලික සඳහන් කල පරිදි, පැරා තීරුබදු (para-tariffs) යන නමින් හඳුන්වන තීරුබදු සහ අයකිරීම් මගින් සමන්විත දෙවන ස්ථරයක් ඇති බැවිනි. මෙය අපනයන විරෝධී නැඹුරුවක් ඇති ආර්ථිකයක් නිර්මාණය කරයි.

තීරුබදු ප්‍රතිපත්තියෙන් දේශීය කර්මාන්ත සහ වෙළඳ විකෘතිවීම (trade distortion) තක්සේරු කිරීම සඳහා, නාමික ආරක්ෂණ අනුපාතයට වඩා (Nominal Rate of Protection) ඵලදායී ආරක්ෂණ අනුපාතය (Effective Rate of Protection) වඩා හොඳ මිනුම් දණ්ඩක් වේ. මෙය ශ්‍රී ලංකාව සම්බන්ධයෙන් ගත් කල, 1977 ආර්ථික ලිබරල්කරණයෙන් පසු ඵලදායී ආරක්ෂණ අනුපාතය (Effective Rate of Protection) ඉහළ අගයක් වූ 137% සිට 56% දක්වා, දෙදහස් ගණන්වල මුල් භාගය වන විට පහත වැටුණි. ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුවේ (DCS) මෑත ඇස්තමේන්තුවලට අනුව, මෙම ප්‍රවණතාවය මෑතදී ආපසු හැරී ඇති අතර, බොහෝ ආරක්ෂිත කර්මාන්ත සඳහා ඉහළ ERP අගයක් වාර්තා කරයි. අවසාන වශයෙන්, වෙළඳපල පද්ධතියේ දූෂණයට හා අකාර්යක්ෂමතාවයට තීරුබදු පාලන ව්‍යුහයේ සංකීර්ණත්වය හේතු වී තිබේ.

ඉහත හේතූන් නිසා, ශ්‍රී ලංකාවේ තීරුබදු ප්‍රතිපත්තියට හුදු ආදායම් උත්පාදනය කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් ඔබ්බට වඩා විනිවිද පෙනෙන, පුරෝකථනය කළ හැකි සහ සම්පත් කාර්යක්ෂමව බෙදාහරින තීරුබදු පාලන තන්ත්‍රයක් ඇතිකිරීම සඳහා සැලකිය යුතු ප්‍රතිසංස්කරණයක් අවශ්‍ය වේ. අපනයන විරෝධී (anti-export bias) ප්‍රතිපත්ති තුළින් ඇතිවන ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීම, වෙළඳ විකෘති කිරීම් අවම කිරීම සහ කලාපීය හා ගෝලීය වශයෙන් වඩාත් හොඳින් ඒකාබද්ධ වීමට රටට මග පෑදීම සඳහා දිගුකාලීන දැක්මක් සහිත විනිවිද පෙනෙන සහ පුරෝකථනය කළ හැකි තීරුබදු ක්‍රමයක් සැලසුම් කිරීම, සකස් කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක

කිරීම අවශ්‍ය වේ. දේශීය කෘෂිකර්මය සහ කර්මාන්ත ආරක්ෂා කරන අතරම, පාරිභෝගිකයින්ට දැරිය හැකි මිලකට භාණ්ඩ ලබා ගැනීම සහතික කරන තීරුබදු ක්‍රමයක් අවශ්‍යවේ.

ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය සහ ව්‍යාපාර කිරීමේ පහසුව

ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය සහ ව්‍යාපාර කිරීමට අවශ්‍ය පරිසරය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා පවත්නා රෙගුලාසි සහ ආයතනික මට්ටමේ ප්‍රතිසංස්කරණ තුළින්, කලාපය තුළ ලංකාව තරඟකාරී ව්‍යාපාරික කලාපයක් බවට පත් කිරීමට ඉඩප්‍රස්ථා සැලසේ. කල්ගතවන සහ කරදරකාරී නිලධාරීවාදී ක්‍රියා පටිපාටි (bureaucratic procedures) ඉවත්කරන, ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය සහ ව්‍යාපාර කිරීම ලිහිල් කරන සහ තර්කිකරණය කල හැකි කාර්යක්ෂම ආයතනික ජාලයක් ස්ථාපිත කල යුතුය. වගකීමෙන් සහ වගවීමෙන් ජාතියේ සංවර්ධන අවශ්‍යතාවයන්ට සේවය සපයන ‘ඉල්ලුම මත පදනම් වූ’ රාජ්‍ය අංශයේ ප්‍රතිසංස්කරණ මාලාවක් නිර්මාණය කල යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවට ‘ආයෝජන විශ්වාසය’ ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම පිණිස ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය සහ ව්‍යාපාර කිරීම පහසු කරන පුළුල් ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩපිළිවෙලක් අත්‍යවශ්‍ය වේ. එහිදී දේශීය හා විදේශීය ආයෝජන අතර වෙනස්ව සැලකීමෙන් (differentiated treatment) වැළකී සිටිය යුතුය. විදේශ ආයෝජන ආකර්ෂණය කර ගැනීමේදී, බදු සහන සහ විශේෂ අනුග්‍රහයන් ලබා දෙන ක්‍රමවේදයන්ට වඩා, ඉතා වැදගත් වන්නේ ව්‍යාපාර කිරීමට හිතකර පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමයි.

ඉඩම් සහ ශ්‍රම වෙළඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණ

වර්තමානයේදී, ශ්‍රී ලංකාව ශ්‍රම උපයෝජනය සහ ආයෝජන සඳහා අනුගමනය කරනු ලබන්නේ යල් පැන ගිය සංකීර්ණ නීති මාලාවකි. ඒ හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවට කලාපය තුළ අනෙක් රටවල් සමඟ තරඟකාර කළ නොහැකි අපගාමී ව්‍යාපාරික වටපිටාවක් බිහි වී ඇත. නවීන සාධක වෙළඳපොළ අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා සහ තරඟකාරී සාධක වෙළඳපොළක් රට තුළ ස්ථාපිත කිරීම උදෙසා මෙම නීති සංශෝධනය කර නවීකරණය කල යුතුය. තවද, මිලියන 22 ක ජනගහනයක් සිටින කුඩා රටක් වන ශ්‍රී ලංකාව තුළ පුහුණු ශ්‍රමිකයන් සහ වෘත්තිකයන්ගේ හිඟයක් පවතින අතර එය විභව ආයෝජන ප්‍රවර්ධනයට (potential investment promotion) බාධාවක් වේ. බොහෝ රටවල් ඔවුන්ගේ ශ්‍රම හිඟය ජයගනු ලබන්නේ "විදේශීය දක්ෂයින්" බඳවා ගැනීම සඳහා වන නාමයශීලී නියාමන ක්‍රියා පටිපාටින් අනුගමනය කිරීමෙනි.

රජය සතු ව්‍යවසාය ප්‍රතිසංස්කරණ (SOEs)

මෑත වසරවලදී, පොදු සහ ශාස්ත්‍රීය සාකච්ඡාවන්හි, "රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් (SOEs) ප්‍රතිසංස්කරණය " කේන්ද්‍රස්ථානයක් බවට පත්ව ඇත. බොහෝ රාජ්‍ය ව්‍යවසායකයන්ගේ අඛණ්ඩ පාඩු සහ ඒවායේ නිධන්ගත දුර්වල කාර්යසාධනය ආර්ථිකයට විශාල බරකි. එය රජයේ අයවැය හිඟය උග්‍ර වීමට සහ ජාතික ණය බර වැඩි කිරීමට හේතු විය. විවිධ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල නියැලී සිටින රජය සතු ව්‍යවසායන් (SOEs) 527ක් පමණ වන අතර ඉන් 52ක් පමණක් උපායමාර්ගික වශයෙන් වැදගත් වන ආයතන ලෙස සැලකේ. මෙහි භයානක තත්වය නම් මෙම SOEs විසින් 2007 සහ 2021 කාලපරිච්චේදය තුළ සිදු කරන ලද සමුච්චිත පාඩුව රුපියල් ට්‍රිලියන 1.5 දක්වා ළඟා වීමය. රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් තාර්කික කිරීම සහ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම අත්‍යවශ්‍ය බව රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති කවයන් තුළ ඉස්මතු වී ඇති එකඟතාවයකි. අරමුණ වන්නේ උපායමාර්ගික රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන්, රාජ්‍ය අංශයේ හිමිකාරීත්වය සමග පුද්ගලික අංශයේ කළමනාකාරීත්වය සමග මුසු කරමින් ලාභදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමයි.

මේ අතර, අනෙකුත් රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් පුද්ගලික අංශයට පැවරිය යුතුය. එවැනි ප්‍රතිසංස්කරණ තීරණාත්මක වීමට හේතුසාධක කිහිපයක් තිබේ. බොහෝ රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් අකාර්යක්ෂම ලෙස ක්‍රියාත්මක වන නිසා විශාල මූල්‍ය පාඩු සිදුවීමට හේතු වී ඇත. දුර්වල කළමනාකරණ පද්ධති, පුළුල්ව පැතිරී

ඇති දූෂණයන් සහ ඉහළ මට්ටමේ දේශපාලන මැදිහත්වීම් වල අනිවාර්ය ප්‍රතිපලයක් වශයෙන්, දුර්වල සහ අඩු කාර්ය සාධනයකින් ක්‍රියාකරවන රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් නිර්මාණය වී ඇත. දේශපාලනෙයින් බොහෝ විට රාජ්‍ය සතු ව්‍යාපාර පවත්වා ගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ දේශපාලන ආධාරකරුවන් සහ පවුල් වල දොකින් යොදවා ඇත. එවැනි සේවකයන්ට මෙම ව්‍යවසායන් කාර්යක්ෂමව පවත්වාගෙන යාමට ව්‍යාපාරික දායක සහ සුදුසුකම් නොමැත. මෙම පරිච්ඡේදය රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් වල අකාර්යක්ෂමතාවය සහ මූල්‍ය දුෂ්කරතාවයන් තව දුරටත් උග්‍ර කර තිබේ. පාඩු ලබන රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක කිරීම රජයේ සම්පත් සිදි යාමට හේතු කාරක වී ඇත. මෙම රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන්වල පැවැත්ම නතර කළහොත්, රජයට සැලකිය යුතු සම්පත් ප්‍රමාණයක් ඉතිරි කර ගැනීමට ඉඩප්‍රස්තා ඇති වීම පමණක් නොව, එම සම්පත් වඩාත් ඵලදායී මාර්ගවලට නැවත යොමු කළ හැක.

ආර්ථිකය තුළ රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්හි පුළුල් කාර්යභාරය සැලකිල්ලට ගෙන, ඒවායේ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම සහ ප්‍රතිසංස්කරණ කිරීම රජයේ ප්‍රමුඛතාවයක් විය යුතුය. එවැනි ප්‍රතිසංස්කරණ ක්ෂණික හා දිගු කාලීන යන දෙයාකාරයෙන්ම සිදු කළ හැක. ක්ෂණිකව ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග වශයෙන්, රජය සතු ව්‍යාපාර ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම සහ ඒවායේ වත්කම් විකුණා ඇවර කර ඵලදායී ලෙස නැවත ආයෝජනය කළ යුතුය. කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීම සහ පාඩු අවම කරනු වස් රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්හි මෙහෙයුම් සහ කළමනාකරණ ව්‍යුහයන් (operational and managerial structures) ප්‍රතිසංවිධානය කිරීම පුළුල් වශයෙන් පිළිගැනේ. රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන්වල රජයේ හිමිකාරත්වය ක්‍රමාණුකූලව අඩු කිරීමෙන් සහ පුද්ගලික අංශයේ සහභාගී වීමට ආරාධනා කිරීමෙන්, කළමනාකරණ පරිච්ඡේදය සහ මූල්‍ය කාර්ය සාධනය වැඩිදියුණු කළ හැක. හැකි සෑම අවස්ථාවකදීම, රාජ්‍ය-පෞද්ගලික හවුල්කාරිත්වයන් (Public-Private Partnerships) පිහිටුවීමෙන් රාජ්‍ය අංශයේ අධීක්ෂණය පවත්වා ගනිමින් පුද්ගලික අංශයේ කාර්යක්ෂමතාවය උපයෝජනය කර ගත හැකිය. රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් මුහුණ දෙන මූලික ගැටලු විසඳීම සඳහා වඩා පුළුල් වූ (comprehensive) දිගුකාලීන ක්‍රියාමාර්ගයන් අවශ්‍ය වේ. දූෂණය සහ දේශපාලන බලපෑම් සීමා කිරීම සඳහා ශක්තිමත් පාලන රාමු ක්‍රියාත්මක කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන්වල විශ්වසනීයත්වය සහ කාර්ය සාධනය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම උදෙසා විනිවිද භාවයෙන් යුතු සහ වගකීම් සහිත කළමනාකරණ පිළිවෙත් ස්ථාපිත කළ යුතුය. කාර්ය සාධනය මත පදනම් කරගත් සේවකයින් දිරිගැන්වීම, නවීන කළමනාකරණ පිළිවෙත් සහ නවීන තාක්ෂණික අනුගතවීම් (technological adoption) හරහා මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය වැඩි දියුණු කර ගැනීමෙන් රාජ්‍ය අංශවල ඵලදායීතාව සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ නැංවිය හැකිය. රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් සැබෑ පිරිවැය පිළිබිඹු කරන මිලකරණ උපාය මාර්ග යොදා ගැනීම මගින් රජයට ඇති මූල්‍ය බර අඩු කිරීම සහ ඒවායේ තිරසාරත්වය සහතික කිරීමට පුළුවන. ඒකාධිකාරයන් දරන ක්ෂේත්‍ර වල නියැලී ඇති රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් කොටස් වශයෙන් ලාභදායී ලෙස මෙහෙයවීමෙන් හෝ විකුණා දැමීමෙන් (unbundling) ඒවායේ තරගකාරිත්වය දියුණු කිරීම මෙන්ම වඩා හොඳ කාර්යක්ෂම සේවාවක් ලබාදීමට මග පෑදේ. තවද, SOE විසින් ආධිපත්‍යය දරන එම ක්ෂේත්‍ර වලට, පුද්ගලික අංශයට ප්‍රවේශ වීම සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථා ජනිත කිරීමෙන් බහුලව පිළිගත් වෙළඳපල පදනම් කරගත් භාවිතයන් හරහා සපයනු ලබන සේවාවන්හි ගුණාත්මක භාවය සහ මූල්‍ය කාර්ය සාධනය ප්‍රගුණ කිරීමට හැකිවේ.

2007 සිට 2021 දක්වා මූල්‍ය දත්ත පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක පරිච්ඡේදයකින් රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා ඇති හදිසි අවශ්‍යතාවය ඉස්මතු කරයි. රුපියල් ට්‍රිලියන 1.5ක සමුච්චිත පාඩුව මගින් අවධාරනය කරන්නේ අකාර්යක්ෂම රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් විසින් ඇති කරන ලද ආර්ථික කාන්දුවයි (economic drain). ඊට ප්‍රතිලෝම වශයෙන්, පෞද්ගලිකරණය කරන ලද සහ රාජ්‍ය-පෞද්ගලික හවුල්කාරිත්වයන් යටතේ ක්‍රියාත්මක වන ව්‍යාපාර ආයතනවල බොහෝ විට කාර්යක්ෂමතාව සහ ලාභදායීතාවයේ කැපී පෙනෙන දියුණුවක් පෙන්නුම් කරයි. නිදසුනක් වශයෙන්, දෙදහස් ගණන්වල ආරම්භයේදී, ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම්

ආයතනය අර්ධ පුද්ගලීකරණයට භාජනය කිරීමෙන් එහි මූල්‍ය කාර්ය සාධනය සහ සපයනු ලබන සේවාවන්හි ගුණාත්මක භාවයේ සැලකිය යුතු පෙරළියකට තුඩු දුන්නේය. රාජ්‍ය සතු ව්‍යවසායන් හි, ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම හුදෙක් ආර්ථික ක්‍රියාකාරකමක් නොව ශ්‍රී ලංකාවේ තිරසාර සංවර්ධනය සඳහා වන උපායමාර්ගික අවශ්‍යතාවයකි. දිගුකාලීනව යහපාලන සහ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීමට උපකාරී වන්නා වූ ක්ෂණික ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කිරීමෙන් රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් රජයට බරක් නොවන වටිනා වත්කම් වලට පරිවර්තනය කළ හැකිය. මෙම පරිවර්තනය ගමනේදී පෞද්ගලික අංශයේ කළමනාකරණ භාවිතයන් ඒකාබද්ධ කිරීම සහ තරඟකාරී වෙළඳපොළවල් ඇති කරන සිද්ධාන්තයන්ට අනුගත වීම ඉතා වැදගත් වනු ඇත.

ඩිජිටල්කරණය (Digitization and Digitalization)

දත්ත ඩිජිටල් ආකෘති බවට පරිවර්තනය කිරීම සහ ඇනලොග් පද්ධති සහ ක්‍රියාවලීන් පරිවර්තනය කිරීම රටේ සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම සඳහා වැඩිදියුණු කළ යුතු ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර දෙකකි. මෙම වෙනස්කම් පුද්ගලික සහ රාජ්‍ය යන දෙඅංශයේම තත්‍යානුකූලව හා කොටස් වශයෙන් සිදු වුවද, යටිතල පහසුකම්, දැනුම සහ කුසලතා, නියාමන යාන්ත්‍රණ සහ දිරිගැන්වීම් නොමැතිකම නිසා ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන්ට අනුව ඩිජිටල්කරණය (Digitization and Digitalization) වළක්වා ඇත. බොහෝ විට ව්‍යාපාරික මෙහෙයුම්, කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනය සහ කාර්මීකරණය, ඩිජිටල්කරණයෙන් ((Digitization and Digitalization) බණ්ඩනය වී පවතින අතර ඒවා යල් පැන ගිය තාක්ෂණික ප්‍රමිතීන්ටද සීමා වී ඇත. ඩිජිටල්කරණය සහ ඩිජිටල්කරණය ඉලක්ක කරගත් ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් ඵලදායීතාව සහ කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නංවන අතරම, සාක්ෂි මත පදනම් වූ තීරණ ගැනීම, කාලය සහ පිරිවැය ඉතිරි කිරීම සහ දූෂණ අවදානම් අවම කිරීම මෙන්ම තවත් බොහෝ ක්ෂේත්‍රවල වැඩිදියුණුව සඳහා හේතු වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI) ශක්තිමත් කිරීම

ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික වර්ධනයට සහ සමාජ සංවර්ධනය සඳහා ඩිජිටල් පරිවර්තනය ඉතා වැදගත් වේ. මෙම පරිවර්තනයන් මගින් අපේක්ෂා කරනුයේ, සියලුම රාජ්‍ය සේවාවන් ඩිජිටල් තාක්ෂණයන් සමඟ ඒකාබද්ධ කිරීමයි. එතුළින් රාජ්‍ය සේවාවන් ලබා දීමේ කර්තව්‍ය කර්යමත් කිරීමටත්, ප්‍රවේශ්‍යතාවය සහ විනිවිදභාවය දියුණු කිරීමටත් හැකි වේ. සැලකිය යුතු ආයෝජන තිබියදීත්, එක්සත් ජාතීන්ගේ ඊ-රාජ්‍ය සංවර්ධන දර්ශකයේ 96 වැනි ස්ථානයේ පසුවන ශ්‍රී ලංකාව, ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම්, සේවා ගුණාත්මකභාවය සහ මානව ප්‍රාග්ධන සංවර්ධනය සඳහා අඛණ්ඩ උත්සාහයක අවශ්‍යතාවය පෙන්නුම් කරයි. රාජ්‍ය සේවා වැඩිදියුණු කිරීම, ආර්ථික වර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම, ඩිජිටල් ඇතුළත් කිරීම (digital inclusion) සහතික කිරීම සහ සයිබර් ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI) මත කේන්ද්‍රගත වූ, ජාතික උපායමාර්ගයකින් මෙම ප්‍රයත්නයන් මෙහෙයවිය හැක. දත්ත මත පදනම් වූ තීරණ ගැනීම අවධාරණය කිරීම සහ අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය ඇතුළත් කිරීම් වැනි මූලධර්ම අනුගමනය කිරීම, සාර්ථක ඩිජිටල් පරිවර්තනයක් සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. ඵලදායී ඩිජිටල් නායකත්වය (effective digital leadership), ශක්තිමත් යහපාලන (robust governance) රාමු සහ රාජ්‍ය-පෞද්ගලික හවුල්කාරීත්ව (public private partnership) වැනි ක්‍රමවේදයන් ස්ථාපිත කිරීම, ඔරොත්තු දිය හැකි (resilient) , DPI පද්ධති ගොඩනැගීම සඳහා තීරණාත්මක සාධක වේ. මෙම පද්ධති විවෘතභාවය සහතික කිරීම, පරිමාණය සහ මොඩියුලරිටි වැනි පොදු සැලසුම් මූලධර්ම මත පදනම් විය යුතුය. තවද, දත්ත ප්‍රමිතීන් ඒකාබද්ධ කිරීම සඳහා ඒකාබද්ධ ප්‍රවේශ ක්‍රියාකාරීත්වයක් සහ සුරක්ෂිත දත්ත හුවමාරුව වැඩි දියුණු කරනු ඇත. මහජන විශ්වාසය ගොඩනැගීම සහ ඩිජිටල්කරණයේ අසමානතාවය (digital divide) සමනය කිරීම උදෙසා සියලුම ජන කොටස් ඇතුළත් වන පරිදි ප්‍රවේශතාවයන් ඇති කිරීමට(Inclusivity

and accessibility) ප්‍රමුඛත්වය ලබා දිය යුතුය. ගෝලීය ඩිජිටල් ආර්ථිකයේ ප්‍රමුඛතා ලෙස ශ්‍රී ලංකාව ස්ථානගත කිරීමට නම් ඩිජිටල් සම්බන්ධතාවය සඳහා ආයෝජනය කිරීම, ඩිජිටල් අනන්‍යතාවය, ඩිජිටල් ගෙවීම් සහ අන්තර්ජාල යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කිරීම කළ යුතුය. විස්තීර්ණ DPI උපාය මාර්ගයක් ක්‍රියාත්මක කිරීම, රජයේ මෙහෙයුම් විධිමත් කිරීම සහ සමාජ ආර්ථික අවස්ථා වර්ධනය කිරීම, ඩිජිටල් වශයෙන් බලගැන්වූ සමාජයකට මග පාදයි.

පාරිසරික තිරසාරත්වය

ආර්ථික වර්ධනය පාරිසරික බලපෑම් ජනනය කරයි. එය සිදුවන්නේ ස්වභාවික සම්පත් සහ ද්‍රව්‍ය අධික ලෙස භාවිතා කිරීම සහ පරිසරය මත සෘණාත්මක බාහිර බලපෑම් ඇති කිරීම මගිනි. ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්හි නවීන ප්‍රවේශයන් පරිසර දූෂණය, දේශගුණික විපර්යාස සහ ජෛව විවිධත්වය අහිමිවීම වැනි පාරිසරික බලපෑම් වලට අතිශය සංවේදී වේ. මීට අමතරව, තිරසාර නිෂ්පාදන සහ පරිභෝජන භාවිතයන්, සෑම ආකාරයකම ආර්ථික ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම්වල අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් බවට පත් වී ඇති අතර එම ක්‍රියාකාරකම් ගෝලීය වෙළඳපල තුළ වඩාත් තරඟකාරීත්වයක් අත්කරගෙන ඇත. එසේ වී ඇත්තේ, ස්වේච්ඡා තිරසාර ප්‍රමිතීන් (voluntary sustainable standards) වඩාත් ප්‍රචලිත වෙමින් පවතින බැවිනි. ශ්‍රී ලංකාවේ අනාගත වර්ධන මාවත, පාරිසරික බලපෑම් අවම කිරීමට සුදුසු උපායමාර්ගයන් සමඟ ඒකාබද්ධ කළ යුතුය. එය කල යුත්තේ, ස්වභාවික ප්‍රාග්ධන සම්පත් තිරසාර ලෙස භාවිත කිරීම සහ මනා පාරිසරික කළමනාකරණ පිළිවෙත් අනුගමනය කිරීමෙනි.

හරිත ආර්ථිකයක් උදෙසා වූ උපාය මාර්ග

පාරිසරික අභියෝග හමුවේ හරිත ආර්ථිකයකට සංක්‍රමණය වීම දැඩි අවශ්‍යතාවයක් මෙන්ම, තිරසාර සංවර්ධන ඉලක්ක (SDGs) වෙත ළඟා වීමට ඇති උපාය මාර්ගයකි. ආර්ථික වර්ධනය පාරිසරික තිරසාරභාවය සමඟ පෙළගැස්වීමට, හරිත ආර්ථික උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය. ප්‍රමුඛතාවයන් වන්නේ, ස්වභාවික සම්පත් කාර්යක්ෂමව භාවිතා කිරීම, විමෝචනය අඩු කිරීම (emission reduction) සහ සියලු අංශවල තිරසාර භාවිතයන් (sustainable practices) ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. උදාහරණ වශයෙන් මෙම උපාය මාර්ගයන් අතරට පුනර්ජනනීය බලශක්ති සඳහා ආයෝජනය කිරීම, බලශක්ති කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීම, අපද්‍රව්‍ය අවම කිරීමේ සහ ප්‍රතිචක්‍රීකරණ වැඩසටහන් (recycling programmes) ක්‍රියාත්මක කිරීම ඇතුළත් කළ හැක. මෙම ප්‍රවේශයන් ඒකාබද්ධ කිරීමෙන් ශ්‍රී ලංකාවට අහිතකර පාරිසරික බලපෑම් අවම කර ගැනීමට සහ SDGs සඳහා සහාය වන ශක්තිමත් ආර්ථිකයක් නිර්මාණය කළ හැකිය. ශ්‍රී ලංකා සුනිත්‍ය බලශක්ති අධිකාරිය (SLSEA) මගින් ක්‍රියාත්මක වන සූර්ය, සුළං, ජල විදුලිය සහ ජෛව බලශක්ති ආයෝජන වැනි ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන් මූල පිරිමි, හරිත ආර්ථික උපාය මාර්ග සහ SDGs සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා කරන ලද උත්සාහය පෙන්නුම් කරයි. පුනර්ජනනීය බලශක්ති ව්‍යාපෘති පුළුල් කිරීම, බලශක්ති කාර්යක්ෂමතාව වැඩිදියුණු කිරීම සහ වඩාත් පුළුල් පාරිසරික කළමනාකරණ ක්‍රම හඳුන්වාදීම මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ හරිත ආර්ථිකයට සහ දිගුකාලීන තිරසාර සංවර්ධනයට අත්වැලක් සපයයි.

දරිද්‍රතාවය සහ ආදායම් අවදානම

රටේ ආර්ථික අර්බුදයෙන් දරිද්‍රතාවයට එල්ලවූ බලපෑම ඉතාමත් විනාශකාරී ය. මධ්‍යම ආදායම් ලබන රටවල්හි ජාත්‍යන්තර දරිද්‍රතා රේඛාවට (international poverty line) අනුව සහ ලෝක බැංකු ඇස්තමේන්තු පෙන්නුම් කරන පරිදි මිලියන 5.7ක ජනතාවක් (ජනගහනයෙන් සියයට 25.6ක්) දිනකට ඇමෙරිකානු ඩොලර් 3.65 කට වඩා අඩුවෙන් උපයනු ලබයි. මෙයට අමතරව, දරිද්‍රතා රේඛාවට ඉහළින් සිටින පුද්ගලයින් එයට සමීප වී ඇති අතර, දරිද්‍රතා අවදානම වැඩි වීමක් (increase in vulnerability) ලෙස

පෙන්වුම් කරයි. රජය ක්ෂණික දරිද්‍රතාව තුරන් කිරීමේ යෝජනා ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කර ඇති අතර, දිගුකාලීන දරිද්‍රතාවය අඩු කිරීමේ උපාය මාර්ගයේ කොටසක් වශයෙන් සියලුම ජනතාවන් ඇතුළත්වන ආකාරයේ ආර්ථික වර්ධන ප්‍රතිපත්ති (inclusive growth-promoting policies) ප්‍රගුණ කළ යුතුය. එවැනි ප්‍රතිපත්තීන් තුළින් අදායම් විෂමතාවයන් අඩු කිරීමට හැකිවනවා මෙන්ම, රැකියා නියුක්ති සහ අදායම් උත්පාදනය කිරීමේ අවස්ථා නිර්මාණය කරන තිරසාර වර්ධනයක් ලඟා කරගත හැකිය. ආර්ථික අර්බුදයෙන් පසු ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින මහා පරිමාණ දරිද්‍රතා තත්වයන් තුළ, සාමාන්‍ය ආර්ථික වර්ධනයෙන් ඔබ්බට ගිය, දිළිඳුකම අවම කිරීම සහ දුප්පතුන්ට හිතකර ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කළ යුතු වේ.

කෘෂිකාර්මික අංශය නවීකරණය කිරීම

වැවිලි හා වැවිලි නොවන හෝග වලින් සමන්විත වී ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ කෘෂිකාර්මික අංශය, නවීකරණය හා ඵලදායීතාව වර්ධනයේ උනන්දුව නිසා පසුගාමී වී ඇත. සංසන්දනාත්මක දෘෂ්ටිකෝණයකින් බලන විට, ශ්‍රී ලංකාවට සමාන ශ්‍රම බලකායක් සිටින කුඩා රටක් වන නෙදර්ලන්තය, සිය කෘෂිකාර්මික අංශය පවත්වාගෙන යනු ලබන්නේ ගොවීන් 200,000 කිනි. එහෙත්, එය ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයට සහ බ්‍රසීලයට පසුව තිබෙන ලොව තුන්වන විශාලතම කෘෂිකාර්මික අපනයනකරු බවට පත්ව ඇත. නෙදර්ලන්තයේ කෘෂිකාර්මික අගය එකතු කළ විට, ඇමරිකානු ඩොලර් ට්‍රිලියන 1 ක දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයක් පෙන්වුම් කරන අතර, එය 2% ට වඩා අඩුය. කෙසේ වෙතත් ගොවීන්ගේ ඉහළ ඵලදායීතාව නිසාවෙන්, සාමාන්‍ය ගොවියෙකු විසින් එකතු කරනු ලබන අගයෙහි (value added) කොටස ඇ.ඩො 78,000 ක් තරම් ඉහළ අගයක් ගනී. මිලියන 2.2 ක ගොවීන් කෘෂිකාර්මාන්තයේ යෙදෙන ශ්‍රී ලංකාවේ, සාමාන්‍ය ගොවියෙකුගේ වාර්ෂික අගය එකතු කිරීම ඇ.ඩො 3500 ක් පමණි. බොහෝ දුරට මෙම අගය අඩු වීමට හේතු වී ඇත්තේ අඩු ඵලදායීතාව, උන සංවර්ධිත අගය දාම (low value chain development) සහ අවම තාක්ෂණික භාවිතය වැනි සාධක වන අතර එය ග්‍රාමීය දරිද්‍රතාවය නිරන්තරයෙන් ඉහළ මට්ටමකට පැවතීමට හේතු වේ. ඒ අනුව, රටේ දිළිඳු ජනතාවගෙන් සියයට 90 කට වඩා ජීවත් වන්නේ ග්‍රාමීය හා වතු අංශයේ ය. ශ්‍රී ලංකාවේ කෘෂිකාර්මික අංශයේ නවීකරණය සහ ඵලදායීතාව ඉහළ නැංවීම සඳහා සැලකිය යුතු ප්‍රතිසංස්කරණයක් කඩිනමින් අවශ්‍ය වේ. මෙයට හතරවන කාර්මික විප්ලවයට (Fourth Industrial Revolution) අදාළ ඩිජිටල්කරණ තාක්ෂණයන්හි ආයෝජනය කිරීම සහ මෙහෙයුම් පරිමාණය වැඩි කිරීම කළ යුතුය.

නවීන කාර්මික සංවර්ධනයක් සඳහා වන මග

සාර්ථක කාර්මිකරණ ක්‍රියාවලියක් සඳහා හිතකර ව්‍යාපාරික සහ ප්‍රතිපත්තිමය පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම අවශ්‍ය වේ. එය කාර්මික ව්‍යාප්තියට ඇති බාධා ඉවත් කරන අතරම කර්මාන්තවල ගෝලීය තරඟකාරීත්වය ඉහළ නැංවීමට ඉවහල් වේ. කාර්මික ප්‍රතිපත්තිය, අනෙකුත් විවිධ ප්‍රතිපත්ති ක්ෂේත්‍රයන් සමඟ අනිවාර්ය අන්තර් සම්බන්ධතාවයක් (intrinsically links) ඇත. එනම් කාර්මික ප්‍රතිපත්තීන් වෙළඳාම, ආයෝජනය, තාක්ෂණය, සාධක වෙළඳපල සහ අධ්‍යාපනය යන ක්ෂේත්‍ර සමඟ වක්‍රාකාරව හෝ සෘජුවම සම්බන්ධවේ. හිතකර ව්‍යාපාරික පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම මෙන්ම කර්මාන්ත හරිතකරණයට සහ ඩිජිටල්කරණයට සහාය වන ප්‍රතිපත්ති සහ නියාමන රාමු සක්‍රීය කිරීම, නවීකරණය කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. කාර්මික අංශයේ සංවර්ධනය කෘෂිකාර්මාන්ත අංශයේ සංවර්ධනය සමඟ සෘජුවම සම්බන්ධ වේ. මන්දයත්, එම අංශ එකිනෙකාගේ යෙදවුම් අවශ්‍යතා සපුරාලීම සහ ග්‍රාමීය කෘෂිකර්ම අංශයේ අතිරික්ත ශ්‍රමය අවශෝෂණය කර ගැනීමට උපකාර වන බැවිනි. ශ්‍රී ලංකාව කාර්මිකරණයට සුදුසු පරිසරයක් නිර්මාණය කළ යුතුය. ඒ සඳහා (අ) විවිධ ප්‍රතිපත්ති සහ රෙගුලාසි මාලාවන් ඒකාබද්ධ කිරීම, (ආ) දැනුම, තාක්ෂණය, ඩිජිටල්කරණය සහ පාරිසරික ප්‍රමිතීන් සම්බන්ධයෙන් 21 වැනි සියවසේ කාර්මික ප්‍රමිතීන්ට

අනුකූල වීම, (ඇ) ජාතික ප්‍රමුඛතා සහ සෑම පුරවැසියෙක්ම ඇතුළත් වන පරිදි (need for inclusive growth) වර්ධනයේ අවශ්‍යතාවය සැලකිල්ලට ගැනීම වැනි දෑ පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ යුතුය.

අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍ය සේවය නවීකරණය කිරීම

පශ්චාත් නිදහස් සමයේ සිට “නිදහස් අධ්‍යාපනය” සහ “නිදහස් සෞඛ්‍ය සේවාව” පවත්වාගෙන යනු ලබන රටක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව අතිශයෝක්තියෙන් හඳුන්වා දුන්නද, එම සේවාවන්හි ගුණාත්මකභාවය වැඩිදියුණු කිරීමට අදාළ නවීන ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන්ට අනුකූල වී නොමැත. මීට අමතරව, එම අංශ දෙකෙහිම සේවා සැපයීම සහ අවස්ථා ප්‍රවේශය සම්බන්ධව, අසමානතාවයන් අඛණ්ඩව පැවතුණි. එය ප්‍රතිඵලවල සාධාරණත්වය කෙරෙහි ගැටළු ඇති කරයි. මේ සඳහා පිළියමක් ලෙස, මෙම ක්ෂේත්‍ර දෙක ප්‍රතිසංස්කරණවලට භාජනය කළ යුතු අතරම, අසමානතා අවම කර ගනිමින් තරඟකාරීව හා කාර්යක්ෂමව කටයුතු කිරීමට අවස්ථාව සලසා දිය යුතුය.

ආර්ථික සංවර්ධන උපාය මාර්ගයට ගැලපෙන අධ්‍යාපන ක්‍රමය

ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපන ක්‍රමය 1943 වසරේ C.W.W. කන්නන්ගර ප්‍රතිසංස්කරණය මඟින් විධිමත් කරන ලද අතර, 1945 වසරේ නිදහස් අධ්‍යාපන පනත මඟින් අධ්‍යාපනය සාධාරණ පදනමක් මත, රජය විසින් නොමිලයේ ලබා දියයුතු අයිතියක් ලෙස පිළිගෙන ඇත. එතැන් සිට නීති, ප්‍රතිසංස්කරණ සහ උපාය මාර්ගික ප්‍රතිපත්ති ලේඛන මාලාවක් මඟින්, ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපන ක්‍රමය රටේ අවශ්‍යතා සහ ගෝලීය වෙනස්වීම්වලට අදාළව අනුවර්තනය වීම සහතික කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකා අධ්‍යාපනයේ සැලකිය යුතු සන්ධිස්ථාන ලෙස සලකනු ලබන්නේ: **i)** 1972 අධ්‍යාපන ප්‍රතිසංස්කරණය, **ii)** 1990 'සෑමට අධ්‍යාපනය' පිළිබඳ ක්‍රියාකාරී රාමුව 'අනුමත කිරීම සහ අනුවර්තනය කිරීම පිළිබඳ ලෝක ප්‍රකාශය' (The ratification and adaptation of the World Declaration on Education) සහ, **iii)** 1998 අනිවාර්ය අධ්‍යාපන රෙගුලාසි සහ අධ්‍යාපන ප්‍රතිසංස්කරණ (The adaptation of the World Declaration on 'Education for All') 'සෑමට අධ්‍යාපනය' පිළිබඳ ලෝක ප්‍රකාශය අනුවර්තනය කිරීමයි. 2000 දී ඒ සියල්ල එක් කර රටේ සමාජ-ආර්ථික සන්දර්භයට අධ්‍යාපනයේ අදාළත්වය පවත්වා ගැනීම සඳහා ප්‍රතිපත්ති සහ භාවිතයන් සකස් කරන ලදී.

1990 ගණන්වල අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ වෙනස්කම් සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු සහ දකුණු ප්‍රදේශ දෙකෙහිම ඇති වූ තරුණ උද්ඝෝෂණද, ගාමක බලවේගයක් විය. කෙසේ වෙතත්, 2010 වන විට බණ්ඩනය වූ ප්‍රතිසංස්කරණ සහ නීති, ගුණාත්මක භාවය සහ අදාළත්වය නොමැති අසම්බන්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමයක් ඇති කිරීමට හේතු වූ බවට රජය වටහා ගත්තේය. එබැවින්, අධ්‍යාපන ක්‍රමය නැවුම් ඉලක්ක සහ ප්‍රතිපත්ති මාලාවක් සමඟ නැවත සකස් කිරීම සඳහා 2010 දී නව අධ්‍යාපන පනතක් කෙටුම්පත් කරන ලදී. මෙම පනත ශ්‍රී ලංකාවේ බහු වාර්ගික, බහු ආගමික සහ බහු භාෂා සමාජය හඳුනා ගෙන, අධ්‍යාපනයේ සමානාත්මතාවය තහවුරු කරන මූලධර්ම මත නිර්මාණය කරන ලද්දකි.

මෙම කෙටුම්පත් පනත ද තර්ක කරනුයේ, විෂයමාලා යාවත්කාලීන නොවන අතර ගෝලීය වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වන ඉගෙනුම් ප්‍රතිඵල, ඉගෙනීමේ ක්‍රම සහ ඉගැන්වීම්, ඇගයීම් වලට අනුකූල නොවන බවයි. විෂයමාලා එසේ පෙලගස්වනු ලැබුවේ නම්, තරුණයින් තරඟකාරී වැඩ ලෝකයක් සඳහා සූදානම් කළ හැක. කෙසේ වෙතත්, පනත් කෙටුම්පත සම්පූර්ණයෙන්ම අනුමත කර නොමැත. ඒ වෙනුවට, 2020-2030 සඳහා ජාතික අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති රාමුව 2020 දී කෙටුම්පත් කරන ලද අතර, එය සකසන ලද්දේ, අධ්‍යාපන ක්‍රමය සහ ආර්ථිකය සමඟ ඇති සම්බන්ධය පිළිබඳ සම්පූර්ණ සමාලෝචන විනිශ්චයකින් පසුවය. ශ්‍රී ලංකාව සිය

අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ කල්පවනිත වෙනස්කම් ඇතිකිරීමට අරගල කරමින් සිටින අතර එයට හේතුව වන්නේ යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණවලට ආණ්ඩුවේ වෙනස් වීම් හේතුවෙන් නිරන්තර බාධා එල්ල වීමයි. එබැවින් ඉදිරි අභියෝගය වන්නේ, ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය කුසලතා අතර ඇති නොගැලපීම ආමන්ත්‍රණය කරන, ගතික අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාවට නැංවීම සහ ශ්‍රම බලකායේ පවතින ගැටළු මෙන්ම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ පූර්ණ සහභාගීත්වය ඇති ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවට නැංවීමයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධන ප්‍රතිපත්තිවලට ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය ප්‍රධාන ප්‍රවාහය කිරීම

ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධන ප්‍රතිපත්තිවලට, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය ප්‍රධාන ප්‍රවාහය බවට පත් කිරීම යනු (Mainstreaming gender), ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සහ ජීවිතයේ සෑම අංශයකම කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් සවිබල ගැන්වීම අරමුණු කරගත් බහුවිධ උත්සාහයකි. 2023 දී ක්‍රියාත්මක කරන ලද ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය සහ කාන්තා සවිබල ගැන්වීම පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය, ජාතික නීති, ප්‍රතිපත්ති, වැඩසටහන් සහ ක්‍රියාවලීන් තුළට ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය පිළිබඳ ඉදිරිදර්ශන ඇතුළත් කිරීම සඳහා ශක්තිමත් පදනමක් සපයයි. මෙම ප්‍රතිපත්තිය රාජ්‍ය, රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික අංශ තුළ කාන්තාවන්ට සමාන අයිතිවාසිකම් සහ අවස්ථා ඇති කිරීම සහතික කරයි. විශේෂයෙන්ම ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ අරමුණ වන්නේ, අර්බුද වලදී කාන්තාවන්ගේ සුවිශේෂී අභියෝග හඳුනා ගැනීමෙන් පැරණි නීති ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය පදනම් කරගත් ප්‍රවණ්ඩත්වය විසඳීම සහ ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් හරහා ආර්ථික සවිබල ගැන්වීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. නිදසුනක් වශයෙන්, අවතැන් වූ කාන්තාවන්ගේ ජීවනෝපාය වැඩිදියුණු කිරීම සහ කාන්තා ගෘහ මූලිකයන් සඳහා අධ්‍යාපනය සහ රාජ්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම දැක්විය හැක.

නිරසාර සංවර්ධන ඉලක්ක (SDGs) ජාත්‍යන්තර ඉලක්ක සමඟ පෙළගැස්වීමෙන් 'ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය ප්‍රධාන ප්‍රවාහය' සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ කැපවීම, තවදුරටත් පෙන්නුම් කරයි. පස්වන නිරසාර සංවර්ධන ඉලක්කය (SDG 5) මඟින් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම, කාන්තාවන්ට සහ ගැහැණු ළමයින්ට එරෙහි වෙනස්කම් කිරීම සහ ප්‍රවණ්ඩත්වය තුරන් කිරීම සඳහා ආර්ථික, සමාජීය සහ දේශපාලන ක්ෂේත්‍රවල ඔවුන්ගේ පූර්ණ සහභාගීත්වය අත්‍යවශ්‍ය වේ. රටේ ප්‍රයත්නයන් අතරට ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන අයවැය ක්‍රියාවට නැංවීම, කාන්තාවන් නායකත්ව භූමිකාවන්ට ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ සාක්ෂි මත පදනම් වූ ප්‍රතිපත්ති දැනුම් දීම සඳහා දත්ත රැස් කිරීම වැඩි දියුණු කිරීම ඇතුළත් වේ. සැලකිය යුතු ප්‍රගතියක් තිබියදීත්, විශේෂයෙන්ම කාන්තාවන්ගේ අධ්‍යාපනික ජයග්‍රහණ ශ්‍රම බලකායේ සහභාගීත්වය බවට පරිවර්තනය කිරීමේදී සහ තීරණ ගැනීමේ භූමිකාවන්හි කාන්තා නියෝජනය අඩුවීම සම්බන්ධයෙන් අභියෝග පවතී. ශක්තිමත් කරන ලද නීති සහ අඛණ්ඩ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ මෙම බාධක ජය ගැනීමට සහ වඩාත් සාධාරණ සමාජයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා ඉතා වැදගත් වේ.

දූෂණ අවදානම අවම කිරීම

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ පවත්නා දූෂණ අවදානම සහ එය තව තවත් ප්‍රසාරණය වීමට ඇති ඉඩකඩ ඉතා ඉහළ බැවින් විස්තීරණ අරමුදල් පහසුකම් විධිවිධානය මඟින්ද, දූෂණ අවදානම අඩු කිරීමේ අවශ්‍යතාවය විශේෂිත වශයෙන් සඳහන් කර ඇත. දූෂණය මඟින් වෙළඳපල විකෘති කිරීම් ඇති කිරීම, ආයෝජන දිරිගැන්වීමේ වාතාවරණයට හානි කිරීම, ව්‍යාපාර කිරීමේ පහසුව බාදනය කිරීම, ව්‍යාපාර කිරීමේ පිරිවැය වැඩි කිරීම සහ සම්පත් වැරදි ලෙස බෙදා හැරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම වැනි සෘණාත්මක ප්‍රතිඵලයක් තුළින් ආර්ථිකයට බලපෑම් ඇති කරයි. දූෂණ අවදානම් අවම කිරීම සඳහා නෛතික සහ ඩිජිටල් ප්‍රතිසංස්කරණ අවශ්‍ය වන අතර,

දුෂ්‍යයට එරෙහිව සටන් කිරීමට සහ රටේ වර්ධන විභවය අගුළු හැරීමට සෘජු ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම අවශ්‍ය වේ.

අනාගත දිශානතිය.....

ශ්‍රී ලංකාවේ පෙර නොවූ විරූ ආර්ථික අර්බුදය COVID-19 වසංගතය නිසා සිදුවූ බවට පැතිරී ඇති ප්‍රවලිත මතවාදයට ප්‍රතිලෝම වශයෙන් අර්බුදයේ සැබෑ හේතුව වන්නේ, දශක ගණනාවක් තිස්සේ පැවති සමුච්චිත ණය පීඩාවයි (culmination of debt distress). එම ණය බර, දශක දෙකකට වැඩි කාලයක් තිස්සේ ගොඩනැගෙමින් පැවතුන අතර, 2019 දී බදු අඩු කිරීම් ඇතුළුව ගන්නා ලද ප්‍රතිපත්තිමය වැරදි කිහිපයක් නිසා උග්‍ර වී ඇත. මේ හේතුවෙන් රට බාහිර කම්පනවලට ගොදුරුවීමේ අවදානමට භාජනය වීම පමණක් නොව ආර්ථිකය බිඳවැටීමද සිදු විය. මෙම බිඳවැටීම, රටේ ආර්ථික වර්ධන ගමානාව මූලික වශයෙන් 'වෙළඳාම කළ නොහැකි' අංශය මත පමණක් රඳාපැවතීමට නැඹුරුවීමේ ප්‍රතිපලයකි. එකී වර්ධන ගමානාවයට ණය-මූල්‍ය (credit-financed) සහ මූල්‍ය ප්‍රසාරණයද (fiscal expansion) සැලකිය යුතු කාර්යභාරයක් ඉටු කළේය. අපනයන-අභිමුඛ 'වෙළඳාම්' අංශයෙහි තිරසාර වර්ධන වේගයක් නොමැතිව, වැඩිවන ආනයන අවශ්‍යතා සඳහා මුදල් වැයකිරීමට සහ කල්පිරෙන බාහිර ණය බැඳීම් සපුරාලීමට රජය අපොහොසත් විය. අවසානයේදී, බාහිර කම්පනයක් (external shock) වූ COVID-19 වසංගතය ආර්ථිකය කඩා වැටීමට ප්‍රේරක විය.

ශ්‍රී ලංකා බලධාරීන්, ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල සමඟ ස්ථායීකරණ වැඩපිළිවෙලකට එළඹීමේ අවශ්‍යතාවය නොසලකා හරිමින්, අර්බුදය තනිවම කළමනාකරණය කිරීමට ඔවුන්ගේ ඇති හැකියාව පිළිබඳව අධිකක්සේරු කළහ. නිදහස් මතදාරී බුද්ධි මණ්ඩප (independent think tanks) සහ අනෙකුත් වෘත්තිකයන් විසින් නැවත, නැවතත් කළ නිර්දේශයන් නොතකමින් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සහය ලබා ගැනීම තවදුරටත් ප්‍රමාද කෙරිණ. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සහය ඇතිව කාලෝචිත ක්‍රියාමාර්ගයක් ගනු ලැබුවේ නම්, රජයට අඩු ආර්ථික හා සමාජ-දේශපාලනික පිරිවැයකින් අර්බුදය කළමනාකරණය කිරීමට සහ ස්වෛරී ණය පැහැර හැරීම (debt-default) වළක්වා ගැනීමට හැකිව තිබුණි.

අර්බුදයට ශ්‍රී ලංකාව දක්වන ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිචාරයන් ප්‍රධාන වශයෙන් දෙයාකාර වේ. පළමුවැන්න, රජය ආර්ථික ස්ථාවරත්වය සහ ණය තිරසාර බව ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම සඳහා ක්ෂණික ගැලපීම් ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. දෙවැන්න, අර්බුදයෙන් යථා තත්වයට පත් කිරීම සහ ඉන් ඔබ්බට ගිය ආර්ථික ප්‍රගතියක් ලඟා කරගැනීම සහතික කිරීමයි.

ක්ෂණික ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිචාර

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල සමඟ ඇති කර ගත් විස්තීරණ අරමුදල් පහසුකම් (EFF) වැඩපිළිවෙලේ සහාය ඇතිව ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය, එහි අර්බුදකාරී තත්වය වසර දෙකක් ඇතුළතදී (2022-2024) ඉක්මනින් ආපසු හැරවීමට රජයට හැකි විය. නොයෙකුත් අභියෝගාත්මක තත්වයන් තිබියදීත්, වඩා හිතකර සාර්ව ආර්ථික දර්ශක (improved macroeconomic indicators) මගින් තහවුරු වී ඇති පරිදි, මෙය විශිෂ්ට ජයග්‍රහණයකි. අභ්‍යන්තර හා බාහිර මූල්‍ය කළමනාකරණය සඳහා ඇති ඉඩ ප්‍රස්තා වැඩි දියුණු කරමින්, දේශීය හා විදේශීය ණය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම (වානිජ ණය හැර) දැනටමත් අවසන් කර ඇත.

ආර්ථික අර්බුදය යථා තත්වයට පත් කිරීමෙන් ඔබ්බට යා යුතු ප්‍රගතිය

ශ්‍රී ලංකාව, සිය වර්ධන විභවය විවෘත කිරීම උදෙසා දිගුකාලයක් පුරාවට ප්‍රමාද වූ ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩ පිළිවෙළවල් ක්‍රියාත්මක කිරීමට තම ප්‍රතිපත්තිය අවධානය යොමු කළ යුතුය. එය කළ හැකි වනුයේ, ජාත්‍යන්තරව 'වෙළඳාම් කළ නොහැකි' අංශයෙන් 'වෙළඳාම් කළ හැකි' නිෂ්පාදන අංශයන්ට සම්පත් බෙදා වෙන් කළ හැකි ආකාරයට ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමෙනි. එවැනි ප්‍රතිපත්ති මූලික වශයෙන්, ආර්ථික ස්ථාවරත්වය (economic stability) සහ ණය තිරසාරභාවය (debt sustainability) පවත්වා ගැනීමට මෙන්ම, ක්‍රමක්‍රමයෙන් ආර්ථිකය දිගුකාලීන වර්ධන මාවතකට පිවිසීම සහතික කිරීම සහ තවත් අර්බුදයකට ඇති ඉඩකඩ වළක්වා ගැනීම සඳහා වැදගත් වේ. ඒ අනුව, සැපයුම් අංශය පුළුල් කිරීමට ඇති ගැටලු සහ විදේශ ආයෝජන රටට ගලා ඒමට ඇති බාධා ඉවත් කිරීමෙන්, ශ්‍රී ලංකාව සිය අපනයන ප්‍රසාරණය වේගවත් කළ යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවට 21 වැනි සියවසේ මැද භාගය වන විට ඉහළ ආදායම් තත්ත්වය ළඟා කර ගැනීමට අවශ්‍ය ආර්ථික ප්‍රගතියක් සහතික කරනු වස් මධ්‍ය කාලීන ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණ මාලාවක් අත්‍යවශ්‍ය වේ.

"අලුත් දේ නොසලකා හරින ජාතියක්..."

කුමාරතුංග මුනිදාසයන්ගේ සුප්‍රසිද්ධ කාව්‍ය පද ඡේදියක් වන “ අලුත් අලුත් දෑ නොතනන ජාතිය යළි නොනඹී.” හි වටිනාකම බොහෝ දෙනා පිළිගෙන ඇති නමුත්, ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා වන අභියෝගයන්ට මූලික වශයෙන් හේතු වී ඇත්තේ, වෙනස්කම්වලට ප්‍රතිරෝධීව කටයුතු කරන නිසාය. සමාජයට කෙටිකාලීන ප්‍රතිසංස්කරණයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම දේශපාලනික වශයෙන් අභියෝගාත්මක වුවද (referred to as adjustment cost politically), එම ප්‍රතිසංස්කරණ අරමුණ වන්නේ ජාතියට දිගුකාලීනව වාසි අත්පත් කරදීමයි. කෙසේ වෙතත්, ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියෙන් බැහැරවීමෙන් රටේ ආර්ථිකය සහ අනාගතය මත පැටවෙන බර අතිමහත්ය.

නැවත නැවතත් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ (IMF) සේවාදායකයෙකු වීම නවතමු!!

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල සමඟ විස්තීරණ අරමුදල් පහසුකම් (EFF) ගිවිසුම සම්බන්ධයෙන් දැන් පුළුල් දේශපාලන සම්මුතියක් ඇතිවීම කැපී පෙනෙන ප්‍රගතියකි. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ “කිහිපවතාවක් නැවත නැවතත් උපකාරය පැතු සේවලාභියෙකු” (repeated client) වන ශ්‍රී ලංකාව 1965 සිට 2023 දක්වා කාලය තුළ 17 වතාවක් එහි සරණ පතා ඇත. නිදසුනක් වශයෙන්, ඉන්දියාව අවසන් වරට ජා. මු. අ සහය ලබා ගත්තේ, 1991 දී ය. එතැන් පටන් ඉන්දියාව කිසි විටෙක ජා. මු. අ සහය ඉල්ලා සිටියේ නැත. මන්ද යත්, රට ප්‍රතිසංස්කරණයන් දිගටම පවත්වා ගනිමින් ආර්ථික ප්‍රගතියක් අත්පත් කරගෙන ඇති හෙයිනි. ඒ හා සමානව, තායිලන්තය 1997 න් පසු කිසි දිනක ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සහාය ලබා නොමැත. තායිලන්තය ද, ජා. මු. අ (IMF) සහාය ඇතිව මූල්‍ය අර්බුදයෙන් යථා තත්ත්වයට පත් වූ අතර අර්බුදයෙන් ගොඩ ඒමට සහ වැඩි ආර්ථික කාර්ය සාධනයක් සහතික කිරීම සඳහා එතැන් සිට ප්‍රතිසංස්කරණ සමඟ ඉදිරියට ගියේය. ශ්‍රී ලංකාව වත්මන් ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලීන් අත් නොහරිමින්, ආර්ථික ස්ථාවරත්වය සහ ප්‍රගතිය සාක්ෂාත් කර ගැනීම උදෙසා නැවත නැවතත් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සහය පැතීමේ වක්‍රය නවතා දැමිය යුතුය.

පාත්‍රයින්ගේ පදනම
කොළඹ
2024 අගෝස්තු

පාත්‍රයින්ගේ පදනම යනු ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා දායක වීම ප්‍රධාන අරමුණ කරගත්, පර්යේෂණ සහ විශ්ලේෂණයන්හි විශිෂ්ට කාර්යභාරයක් ඉටු කරන ප්‍රමුඛතම ස්වාධීන වින්තන මණ්ඩපයකි. එය වසර ගණනාවක් පුරා, ජාත්‍යන්තරව විවිධ වින්තන මණ්ඩප සහ අධ්‍යයන ආයතන සමඟ පුළුල් ද්විපාර්ශ්වික සහ බහුපාර්ශ්වික හවුල්කාරී ජාලයක් ස්ථාපිත කර ඇත. එමගින්, ආරක්ෂාව සහ උපායමාර්ගික කාර්යක්ෂමතාව අමතරව, ආර්ථික, සමාජීය සහ දේශපාලන සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ කර්තව්‍යන්හි පුළුල්ව නිරත වී ඇත. විවේචනාත්මක වින්තනයේ සහ විශ්ලේෂණවල නියැලීමේ මණ්ඩපයක් ලෙස සේවය කරන පාත්‍රයින්ගේ පදනමේ අභිමතාර්ථය වන්නේ, දේශීය හා ජාත්‍යන්තරව අදාළ පාර්ශවකරුවන් සමඟ දැනුම වර්ධනය කිරීම සහ කැපීපෙනෙන ගැටළු පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමයි.